

[Burgdorf.]

dagen før listerne skal være indleveret. Det forekommer mig at være lidt sent, men bedre sent end aldrig naturligvis, og det skulle glæde mig, hvis dette spørgsmål kan være medvirkende til, at man viser den interesse for den del af den kirkelige organisation, som hedder menighedsrådene, og valgene til disse, at man laver nogle udsendelser for at gøre opmærksom på, at der er valg, og også vækker interessen for dem, for det mener jeg den danske folkekirke har brug for.

Kirkeministeren (Dorte Bennedsen): Jeg nævnedes før, at antallet af udsendelser, så vidt jeg kunne skønne, ville blive væsentlig forøget. Jeg må derimod indrømme, at jeg ikke ved noget om, hvornår i november måned disse udsendelser kommer. Jeg kan bekræfte, at hvis den første udsendelse først kommer den 11. november, så er det lidt sent at animere til afstemningsvalg, al den stund listerne skal være indgivet den 12. november kl. 19, tror jeg det er.

Så kan man jo føje til, at ansvaret for, om der bliver aftalevalg eller afstemningsvalg til menighedsrådene, dog ikke skal hvile på Danmarks radio. Der burde vel være andre kredse, som bakkede det op og interesserede sig for, at der virkelig blev afholdt afstemningsvalg.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om lønmodtagernes medejendomsret.

(Lovforslaget (nr. 7) findes i tillæg A. sp. 1, fremsættelsen i tidenden sp. 60).

Første næstformand (Grete Hækkerup): Sammen med denne sag foretages de sidste 2 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om afgift ved indløsning af fondsbeviser.

(Lovforslaget (nr. 2) findes i tillæg A. sp. 71, fremsættelsen i tidenden sp. 58).

Første behandling af forslag til lov om ændring af ligningsloven og selskabsskatteloven. (Ændringer som følge af loven om lønmodtagernes medejendomsret).

(Lovforslaget (nr. 3) findes i tillæg A. sp. 77 fremsættelsen i tidenden sp. 58).

Lovforslagene sættes til forhandling.

Erik Andersen (Fr.borg amt): Siden regeringen første gang fremsatte lovforslaget om lønmodtagernes medejendomsret og de dertil knyttede skattetekniske forslag, har forslagene været underkastet en stærk debat, og mange opinionsundersøgelser er foretaget for at registrere befolkningens holdning til forslagene.

Mange af disse undersøgelser og også en stor del af debatten har været gennemført ud fra den opfattelse, at lønmodtagerne skulle vælge imellem økonomisk demokrati og industrielt demokrati. Det er efter min opfattelse et fejlagtigt udgangspunkt, og det har også givet til resultat, at såvel en del af debatten som visse opinionsundersøgelser har givet et usandt indtryk af befolkningens holdning til regeringens forslag.

Det har ikke været og er fortsat ikke regeringens og socialdemokratiets hensigt med sine forslag at stille lønmodtagernes medejendomsret op over for en udvikling af demokratiet på arbejdspladserne og bede befolkningen om at vælge enten det ene eller det andet. Det er regeringens hensigt med lovforslaget at styrke de bestræbelser, der i mange år har været på arbejdspladserne og i erhvervslivet for at udvikle demokratiet. Der er altså ikke tale om et enten-eller, men om et både-og. Forudsætningen for, at det industrielle demokrati kan videreudvikles og føre frem til reelle demokratiske forhold i erhvervslivet, er, at lønmodtagerne på alle

[Erik Andersen (Fr.borg amt.)]

områder får indflydelse og medbestemmelse. Forslaget om lønmodtagernes medejendomsret til erhvervslivets kapitalgrundlag gennem en andel af den kapitaltilvækst, der år for år sker i erhvervslivet, er ikke en bremse på demokratiet, men et forsøg på at skabe ligestilling mellem de to faktorer, arbejdskraft og kapital, der begge er lige uundværlige for erhvervslivets trivsel.

Regeringen har allerede gennem handling bekræftet, at den ikke anser lønmodtagernes medejendomsret som en undskyldning for ikke at gøre noget ved de konkrete erhvervs- og arbejdsmarkedsforhold. Jeg skal blot nævne nogle få af de love, der er vedtaget inden for det sidste år.

Den nye aktieselskabslov medfører, at lønmodtagerne alene i kraft af deres status som lønmodtagere bliver repræsenteret i aktieselskabernes bestyrelser fra januar 1974.

Arbejdsretsloven, der blev gennemført i sidste samling i fuld enighed, demokratiserer retstilstanden på arbejdsmarkedet og gør det muligt at inddrage menneskelige og miljømæssige faktorer i de kendelser, der for fremtiden afsiges i arbejdsretten.

Ændringerne i arbejderbeskyttelsesloven placerer sikkerhedsrepræsentanten som en central del af virksomhedernes sikkerhedsarbejde og skaber samtidig visshed for, at de som personer får mulighed for at udføre det pålagte sikkerhedsarbejde uden at risikere afsked.

Der blev også gennemført en ny og moderne sømandslov, der også i stor udstrækning demokratiserer forholdene for dem, der arbejder som sejlene erhvervstagere.

Det vil sikkert også være rigtigt at nævne, at regeringen agter at fremsætte forslag om en fuldstændig ændring af arbejderbeskyttelseslovgivningen, så den kommer til at fremtræde som en moderne, human lov om arbejdsmiljø.

Man kan altså ikke med rimelighed hævde, at regeringen og socialdemokratiet alene søger demokratiserings- og arbejdsmarkedsproblemerne løst gennem fremsættelse af de lovforslag, vi i dag har til første behandling. Når lovforslaget om lønmodtagernes medejendomsret af modstanderne er blevet trukket frem som noget, der kunne vente eller som noget helt overflødigt, skyldes det

sikkert ikke noget ønske om at give lønmodtagerne medbestemmelse og medejendomsret på en anden måde, men alene ønsket om at bevare den nuværende konsultative status, som lønmodtagerne har i det samarbejdende erhvervsliv. Forslagets gennemførelse vil betyde, at der bliver bygget et stærkt sikkerhedsnet under de fortsatte demokratiseringsbestrebelse i dansk erhvervsliv. På samme måde som tillidsmændene gennem årene har haft stærke organisationer til at varetage deres interesser, beskytte dem mod usaglige afskedigelser og give dem den fornødne uddannelse, vil den centrale fond beskytte og skærme lønmodtagernes videreudvikling af medbestemmelsesretten, give den enkelte sikkerhed og påtage sig at yde den uddannelse og den service, der er nødvendig for at få demokratiet til at fungere som en realitet i erhvervslivet.

Da kritikerne ikke havde held til at standse socialdemokratiets debat om lønmodtagernes medejendomsret gennem påstanden om, at en sådan medejendomsret var overflødig og unødvendig for at gennemføre demokratiet på arbejdspladsen, blev kritikken rettet mod andre områder. Fondens struktur og valgmetoden til de styrende organer var ét område. Måden, hvorpå fonden tilvejebringes gennem bidrag beregnet i forhold til virksomhedernes lønsom, var et andet område. Et tredje og meget kritiseret område var genanbringelsen af fondens midler i de enkelte virksomheder. Som fjerde og sidste område skal jeg nævne, at man også kritiserede udformningen af den enkelte lønmodtagers personlige ejendomsret og dermed retten til efter et nærmere fastsat åremål at udtage sin andel af fonden.

Jeg skal til hvert af disse 4 punkter knytte nogle kommentarer og nogle bemærkninger.

Fonden er efter vor opfattelse nødvendig for at sikre demokratiseringen af erhvervslivet. Den giver den enkelte lønmodtager størst mulig sikkerhed for hans personlige andel. Uanset om en virksomhed klarer sig i konkurrencen eller bukker under, har lønmodtageren sikkerhed for sin andel. Fondens vil garantere, at den enkelte ikke taber alt, hvad han eller hun gennem en kortere eller en længere arbejdsperiode har opnået ejendomsret til. Fondens vil også betyde, at alle

[Erik Andersen (Fr.borg amt.)]

lønmodtagere, uanset indkomstens højde, får lige andel, hvilket fremmer en af os ønsket indkomstudjævning.

Kritikken mod forslaget bestemmelser om fondens ledelse har været en kritik af lønmodtagerorganisationernes ret til at udpege ledelsen til fonden. Man har hævdet, at al magt blev overladt til bosserne i Landsorganisationen, og at arbejdspladsernes repræsentanter blev holdt ude. Det første er urigtigt, idet Landsorganisationen i henhold til forslaget kun skal udpege 18 repræsentanter af i alt 60, så der kan vel ikke være tale om, at al magt er overladt til Landsorganisationen, selv om den gennem dygtig ledelse har formået at placere sig på en sådan måde i samfundslivet, at nogle måske kunne fristes til at tro, at også 18 LO-repræsentanter ud af i alt 60 var den egentlige magt.

Det andet er heller ikke rigtigt. Der står ingen steder i lovforslaget, at lønmodtagerrepræsentanterne alene skal komme fra organisationernes topledelse. Der står ingen steder, at organisationerne ikke kan udpege folk direkte fra arbejdspladserne.

Endvidere har man kritiseret, at valgene ikke sker direkte, men ved udpegning. Kritikerne har også hævdet, at de enkelte områder og brancher ikke vil kunne få deres problemer tilstrækkeligt tilgodeset i den foreslåede struktur. Socialdemokratiet er parat til at forhandle om eventuelle andre valgmetoder samt om en anden strukturering af repræsentantskabet. Vi vil være åbne over for en sikring af, at mindst halvdelen af lønmodtagerrepræsentanterne er folk, der er aktivt beskæftiget i erhvervslivet.

Vi vil heller ikke afvise, at fondens repræsentantskab kan udbygges med 8-9 branchegrupper, og at disse branchegrupper kan bestå af repræsentanter, der ud fra branchens synspunkter kan rådgive og vejlede bestyrelse og repræsentantskab med hensyn til investeringer og anden bistand i den pågældende branche. Om der i disse branchegrupper skal åbnes for erhvervslivets repræsentanter, vil vi lade være afhængigt af en forhandling i udvalget, men vi vil ikke på forhånd afvise, at sådanne erhvervsrepræsentanter kan tilføre fondens ledelse betydelig teknisk og økonomisk viden. Det,

vi fastholder, er, at lønmodtagerne til enhver tid skal have majoriteten i alle fondens styrende organer.

Det andet punkt i lovforslaget, der er rejst kritik af, er bestemmelsen om fondens etablering gennem indbetaling af en procentdel af den udbetalte lønsom. Forslaget åbner allerede mulighed for, at man kan kombinere lønsomsumsbidraget med en overskudsdeling. Vi skal ikke på forhånd afvise, at der kan være andre måder at etablere en fond på end ved lønsomsumsbidrag og overskudsdeling. Det er bare det mest nærliggende at anvende lønsomsumsbidraget, når man ønsker, at alle lønmodtagere skal være med, uanset om de er beskæftiget på en lille eller en stor virksomhed, på en privatejet eller en offentlig virksomhed. Indtil vi i udvalget er blevet overbevist om andre metoders større kvaliteter, må vi fastholde, at lønsomsumsbidraget også er det mest enkle at administrere, idet man kan anvende allerede etablerede datasystemer.

Det tredje område og måske det område, hvor kritikken har været stærkest, er lovforslagets bestemmelse om, at $\frac{2}{3}$ af bidraget skal genanbringes i virksomheder, der er organiseret som aktieselskaber og har mere end 50 ansatte. Vi tror ikke, at dette problem bliver særlig stort, når fonden er en realitet. For det første er der et stort behov for kapital til ny- og geninvestering i erhvervslivet, for det andet vil virksomhederne kunne få kapitalen billigere gennem genanbringelse af fondens midler end på nogen anden måde. Men for ikke at skabe unødige spekulationer om dette punkt vil vi fra socialdemokratiets side være parat til i en forsøgsperiode at afstå fra tvungen genanbringelse og overlade til de enkelte virksomheder og disses ansatte gennem frivillige forhandlinger at finde frem til, om man skal investere den opsparede medarbejderkapital i virksomheden, eller om alle midlerne skal indbetales til fonden. Vi føler os overbevist om, at langt de fleste virksomheder vil finde frem til fornuftige løsninger, som medfører, at lønmodtagerne investerer de opsparede midler i virksomhederne og derved opnår medejendomsret og medbestemmelsesret i deres egne virksomheder.

Der har været fremført kritik af de omkostninger, der vil være forbundet med administrationen af regeringens lovforslag. Til dette kan jeg fremføre, at forslaget i

[Erik Andersen (Fr.borg amt).]

sammenligning med andre forslag og andre metoder er det billigste, idet man anvender de allerede nævnte etablerede systemer. Vi skal ikke afvise, at der er omkostninger forbundet med at gennemføre et sådant forslag. Regeringen har beregnet omkostningerne til omkring 60 mill. kr., og i disse omkostninger er inkluderet administration, etablering af et analyseinstitut og uddannelse af lønmodtagernes repræsentanter i aktieselskabsbestyrelserne. I sammenligning med de midler, der administreres, og den betydning, forslaget gennemførelse vil få, kan det vel ikke påstås at være en uoverskueligt stor økonomisk belastning.

Fra visse sider har man også kritiseret lovforslaget, fordi det åbner mulighed for den enkelte lønmodtager for efter en periode på 7 år at frigøre sin andel til personligt forbrug eller privat investering. Vi vil ikke afvise, at fondens magt og indflydelse vil blive større, hvis lønmodtagerne ikke får denne mulighed, men socialdemokratiet har den opfattelse, at et forslag om lønmodtagernes medejendomsret naturligt må indeholde en mulighed for den enkelte til på et eller andet tidspunkt at anvende sin andel efter sit personlige behov og sine personlige ønsker.

Vi har ikke ved genfremsættelsen af lovforslaget ønsket at afvise forhandlinger om eventuelle andre forslag. Vi har genfremsat det, fordi det efter vor opfattelse anviser den bedste metode til at gennemføre det første skridt på vej mod det økonomiske demokrati.

Vi er parat til at forhandle med alle folketingspartier om midlerne og vejene til indførelse af økonomisk demokrati, og vi vil i den udstrækning, som nye forslag og nye metoder ikke ændrer formålet, være meget forhandlingsvillige, men vi ønsker klart at fastslå, at formålet med regeringens og socialdemokratiets bestræbelser er at skabe en mere lige formuefordeling, at skabe en mere lige indkomstfordeling, at øge kapitaltilgangen til erhvervslivet, at udvikle næringsdemokratiet og at give alle lønmodtagere mulighed for at være med gennem en fond, der sikrer, at den enkelte også kan anvende sin andel efter eget ønske.

Disse mål står vi ved, og vi vil fastholde dem i det kommende udvalgsarbejde, men

midlerne og metoderne er vi parat til at forhandle om.

Simonsen: Når vi i dag for anden gang har regeringens forslag til lov om lønmodtagernes medejendomsret til første behandling, må det opfattes som intet mindre end en provokation over for folketinget. Den debat, vi havde om lovforslaget den 13. februar i år, viste jo klart, at regeringen ikke havde særlig megen tilslutning til sit lovforslag, og ikke desto mindre fremsætter man det uændret. Jeg havde nær sagt, at magen til stædighed skal man vist lede længe efter hos en regering. Det hjælper i den forbindelse ikke så meget, at arbejdsministeren i sin fremsættelse taler om fordomsfri forhandling. LOs formand, Thomas Nielsen, har jo klart sagt, at LO kræver mere end pindemadder, og statsministeren har sagt, at han foretrækker valg fremfor et udvandet ØD. Valg på denne sag kan vi i og for sig kun opfordre statsministeren til at tage.

Da vi i vinter havde første behandling af lovforslaget, havde vi kort forinden fået resultatet af en opinionsundersøgelse, som også hr. Erik Andersen (Fr.borg amt) var inde på for et øjeblik siden. Som regeringen måske vil huske, var denne opinionsundersøgelse ikke særlig gunstig med hensyn til regeringens tanker. Nu vel, man havde ingen mulighed for sammenligninger, og jeg husker, at arbejdsministeren under den sidste debat ligesom så hen til, at der kom flere undersøgelser, for det skulle nok vise sig, at disse undersøgelser havde bedre resultater.

Disse flere undersøgelser står vi med i dag. Den 8. oktober i år offentliggjorde Berlingske Tidende en ny undersøgelse, så nu kan vi begynde at foretage den sammenligning, som arbejdsministeren ønskede, sidste gang vi diskuterede sagen.

Hvis jeg bare skal tage et enkelt eksempel, så viser det sig i denne undersøgelse, at der nu i befolkningen er 55 pct. modstandere af tanken om den centrale fond. I slutningen af 1972 var der da trods alt kun 40, og det vil altså sige, at der er sket en vældig udvikling; det er ikke lykkedes regeringen — jeg havde nær sagt tværtimod — at ændre befolkningens indstilling til dette fundamentale punkt.

Giver disse resultater — og jeg tænker her ikke alene på undersøgelsen, men også på

[Simonsen.]

resultater af debatter ude omkring i landet — dog ikke regeringen anledning til at overveje de tanker, man står med her? Vi har jo da ind imellem i sommerens løb set flere socialdemokratiske politikere, som ligesom har søgt at åbne op for, at der måske var noget, der skulle ændres fundamentalt ved.

Den 20. september i år sagde forsvarsministeren til Sjællands Tidende — det var, mens ministeren endnu var formand for den socialdemokratiske gruppe:

„Hvis vi får ØD-valg inden et år, vil socialdemokratiet miste 10-20 mandater“.

Det kalder jeg dog erkendelse.

Det er nogenlunde samme form for erkendelse, vi møder i Fyns Amts Avis den 1. oktober i år, hvor den nye justitsminister ifølge uddrag af en artikel ønsker at være mere åben i debatten og i konsekvens heraf slutter:

„Vi kommer ind i en positiv dialog med befolkningen i stedet for som nu, hvor vi nærmest skal tæve den til at forstå, at ØD er i deres interesse.“

Jeg understreger kun for en ordens skyld, at begge de herrer stadig væk er ministre i dag.

Mange andre udtryk for fremtrædende socialdemokraters skepsis kunne opregnes, men jeg finder det egentlig allerede tilstrækkelig fastslået, at mindretalsregeringen, selv om dens parlamentariske grundlag til syvende og sidst alligevel skulle gå til bidet, ikke har dækning i egne rækker for denne, lad mig sige bombastiske fastholden ved et forslag, som befolkningen i sandhedens navn, som det tidligere blev sagt, skal tæves til at forstå.

Ser man derefter på fagbevægelsens topledere, møder man også her, ikke mindst i sommerens løb, udtryk for en form for betænkelighed. Eksempelvis siger HKs formand til Berlingske Tidende den 9. oktober i år:

„Den almindelige uvilje mod magtkoncentration bør tages til efterretning. Desuden bør økonomisk demokrati vente, indtil det er modent i befolkningen, og det kan tage år.“

Det var dog nok værd for regeringen at notere sig en så markant udtalelse fra en så markant person. Det, vi andre kan nøjes med at gøre, er at konstatere, at der dog

stadig væk er realister tilbage såvel i socialdemokratiet som i LO.

Vi kan vel nok konstatere, at siden regeringen i marts måned udskød sit lovforslag, har debatten om økonomisk demokrati været uhyre ringe i befolkningen. Det har været vanskeligt overhovedet at få mennesker til at engagere sig i debatten. Uden for kredsen af tvangsindlagte, det være sig deltagere i LOs tillidsmandskursus eller tilskuere i en biograf, der bliver vidne til reklamefilm, er det egentlig vanskeligt at aftvinge større interesse for regeringens ØD-forslag.

Der er — synes jeg, vi har lov til at konstatere her endnu en gang — i virkeligheden tale om skrivebordsfilosofier, som man må bruge enorme kræfter på at overbevise blot en mindre del af befolkningen om. Jeg tror egentlig, at størstedelen af befolkningen i denne tid føler, at dette folketing har væsentlig vigtigere og alvorligere ting at tage sig til end at beskæftige sig med så teoretiske principper som dem, regeringen her lægger frem, og som ingen i virkeligheden kan finde nogen fornuftige ting i.

Vi fremførte under debatten i februar måned en lang række kritikpunkter over for regeringens forslag. Jeg skal ikke gentage disse, men da der trods alt er tale om et så afgørende forslag for vort samfund, som tilfældet er, vil jeg alligevel ikke undlade i en debat som denne at prøve at resumere nogle af hovedindvendingerne over for lovforslaget.

Regeringen har f. eks. ikke kunnet tilbagevise, at lønmodtagerne selv kommer til at betale til dette forslag på den ene eller den anden måde. Den ene mulighed er, som det har været fremhævet under debatten, at bidragene bliver et tillæg til lønnen, der således i stor udstrækning vil påvirke prisniveauet. Det andet yderpunkt er, at der bliver tale om mindre lønstigninger. Det mest sandsynlige er vel nok, at der bliver tale om en kombination af de to muligheder, men hvordan vi end vender og drejer det, bliver regnestykkets facit nogenlunde det samme. Der er nemlig intet i det system, regeringen foreslår, som animerer lønmodtagerne til øget interesse for deres virksomhed og dermed et større produktionsresultat. Værditilvæksten i virksomhederne kommer alene fonden til gode. Lønmodtagernes forrentning er den samme, om overskuddet er stort

[Simonsen.]

eller lille. Går virksomheden skævt, ja, så spiller det ingen rolle for lønmodtagerne, for de er jo kollektivt sikret. Intet overhovedet påvirker således den enkelte lønmodtagers interesse for udviklingen i de forskellige virksomheder som følge af dette forslag.

Når regeringen dernæst har fremhævet, at den øgede kapitalmængde giver grundlag for investeringer, som vil afføde større produktivitet, må man nok spørge: hvordan skulle det egentlig blive tilfældet? For det første ville regeringens system ødelægge alle muligheder og al interesse for privat opsparing, og for det andet må man nok forudse, at langt de fleste lønmodtagere, netop fordi der er tale om et tvangssystem, vil hæve deres kapital så hurtigt, som det overhovedet er muligt. Og der bliver jo heller ikke mere kapital, fordi man foretager omposteringer. Det er igen en helt fantastisk teori at forestille sig, at et sådant system skulle kunne igangsætte positive mekanismer, og da pengene ikke uden videre kan hives ud af den blå luft, vil det altså alene påvirke priser og lønninger i negativ retning.

Når så dertil kommer, at bidragene for de offentligt ansatte kun kan fremskaffes gennem skattefinansiering, som igen får skattekraven til at foretage nogle ekstra omdrejninger for samtlige — jeg understreger også for dem, der ingen fondsbeviser får, f. eks. folkepensionister, selvstændige erhvervsdrivende osv. — så er det egentlig ikke så mærkeligt, at befolkningen har svært ved at fatte interesse for og forstå visdommen i det forslag, som regeringen har lagt frem.

Regeringen har i debatten omkring spørgsmålet om finansieringen for de offentligt ansatte bl. a. fremhævet, at det offentlige ØD-bidrag ville blive modsvaret af mindre kasseoverskud. Denne påstand vil i realiteten betyde, at regeringen herved binder folketinget til i al fremtid at præstere et sådant kasseoverskud til fonden, og det paradoksale i denne argumentation er yderligere det, at skulle disse overførsler bindes, som tilfældet må være for et kasseoverskud, vil det komme i direkte konflikt med regeringens hensigt, nemlig at midlerne fra fonden skal stilles til rådighed for erhvervslivet. Det tilbageførte kasseoverskud vil reducere virksomhedernes øvrige finansieringsbehov, da ØD efter vor opfattelse ikke

i sig selv vil forøge investeringerne. Herved sættes kapitalmarkedet i stand til at øge bl. a. forbrugsfinansieringen, og i så fald opfylder kasseoverskuddet ikke længere sit primære mål: at begrænse forbruget.

Hvad angår fonden, som jo er nøgletemaet i denne diskussion, så har regeringen i de forløbne måneder forsøgt at tilsløre centraliseringen ved at påstå, at pengene skal blive i virksomhederne og give lønmodtagerne indflydelse på den enkelte arbejdsplads.

Jeg har godt lagt mærke til i pressen, at en række socialdemokratiske politikere ligesom har vredet sig lidt ved, at man fra borgerlig side har kørt så stærk en hetz mod fonden. Men er det egentlig så mærkeligt? For det er her, vi står ved det helt centrale punkt, det er her, vi står ved den helt centrale modstand. Regeringen kan efter min mening ikke tilbagevise, at der i første række er tale om en fondsopsamling, og at der i meget ringe grad bliver tale om penge, som virkelig kan give lønmodtagerne indflydelse i virksomheder.

Når vi ved, at et stadig stigende antal lønmodtagere ansættes inden for den offentlige sektor, hvorfra bidragene alene går til fonden, og at det samme gør sig gældende for enkeltmandsejede virksomheder, for andelsselskaber og for småaktieselskaber, ligesom der også bliver tale om den ene tredjedel af de større aktieselskabers midler, som jo ikke skal genplaceres efter forslaget, kan man fastslå, hvad regeringen i virkeligheden gør i bemærkningerne til det lovforslag, som vi behandler, at 80 pct. af bidragene og en stigende del bliver fondsmidler, som fondens ledelse centralt administrerer, uden at en eneste lønmodtager mærker bare anelsen af demokrati på sin krop.

Og hvordan ligger det så med demokratiet for de resterende 20 pct., som skal tvangsplaceres i virksomhederne? Som tidligere nævnt får lønmodtagerne ikke større udbytte af deres fondsbeviser, hvis der opstår et større overskud i den pågældende virksomhed. Til gengæld har man via tvangsplaceringen blandet sig i virksomhedens dispositioner på en sådan måde, at investeringslysten let vil kunne blive påvirket i negativ retning. Hvordan skal man i øvrigt kunne opelske nogen interesse hos de pågældende lønmodtagere, når man på centralt

[Simonsen.]

hold ligger med aktierne og i øvrigt træffer de økonomiske dispositioner? Igen en naturlig forklaring på, at befolkningen har så svært ved at forstå de vises sten i regeringens forslag.

I den forbindelse vil jeg også gerne indskyde, at det hjælper ikke, at man opsplitter i flere fonde, som statsministeren på et tidspunkt har antydnet, det giver jo nøjagtig de samme grundskavanker. For os er det i og for ikke af afgørende betydning, om der er én eller fem fonde, det afgørende er den centrale styring, som opstår gennem tvangsprincippet. Denne storfondstanke er jo i høj grad i konflikt med den tendens til decentralisering, som på alle områder kendetegner det moderne samfund. Det er den enkelte, der ønsker at få indflydelse, stik imod den centralistiske tendens, som er grundideen i regeringens forslag. Befolkningen har efterhånden så dårlige erfaringer med tvangsdirigering, at de vender sig mod yderligere central dirigering.

Sommeren har også været præget af diskussionen om fondens størrelse. Et sagligt og velbearbejdet materiale fra erhvervsorganisationerne blev af statsministeren afvist med hånlige bemærkninger. Tilbage står imidlertid, at regeringen i dens kommentar til disse indvendinger ikke reelt har kunnet tilbagevise det fremlagte materiale. Uden at jeg i øvrigt ved denne lejlighed skal gå ind på materialet og dets sammensætning, skal jeg bare understrege, at dette materiale vil få en afgørende betydning i den debat, som skal foregå efter denne førstebehandling omkring forslaget som helhed.

I diskussionen om regeringsforslaget har det over for lønmodtagerne været fremført, at de jo ville få andel i virksomhedernes værditilvækst. Når alt kommer til alt, så var det vel netop løftet om dette, der i sin tid fik de offentligt ansattes organisationsledere til at give regeringen en slags velsignelse af forslaget. Det er sådan set også meget forståeligt, at denne lønmodtagergruppe, som ikke er i direkte berøring med de produktionsresultater, der skabes i den private sektor, kunne blive interesseret i andel i værditilvæksten i erhvervslivet. Men desto klammere må fornemmelsen have været, da man efter forslagets fremsættelse har kunnet konstatere, at dette løfte i virke-

ligheden ikke blev holdt fra regeringens side.

Værditilvæksten ligger godt gemt i den centrale fond, og den enkelte lønmodtager får nøjagtig det samme afkast, som jeg nævnte det før, uanset hvordan erhvervslivet formuemæssigt udvikler sig. Det eneste lysglimt, der her var at øjne for denne gruppe, ja, det var et lysglimt, der forsvandt i mørket.

Derfor er det svært at tage alvorligt, når regeringen og socialdemokrater stadig væk fastholder i diskussioner rundt omkring i landet, at alle lønmodtagerorganisationerne står bag. Det tror jeg ikke på er tilfældet. Vi ser jo også i virkeligheden, at der begynder at blive en slags opbrud; vi kunne forleden dag konstatere efter arbejdsledernes kongres, at de i hvert fald tog afstand fra regeringens forslag. Her så vi den første virkning; det går altså i modsat retning af det, regeringen ønsker sig.

Der er egentlig ingen grænser for, hvor længe man kunne fortsætte med afklædning af dette forslag, men til syvende og sidst tror jeg, det er vigtigt at konstatere, at der er tale om en fundamental forskel i opfattelserne af, hvordan samfundet skal udvikle sig. Regeringen ønsker med sit forslag en central fond, der repræsenterer lønmodtagernes helt anonyme og kollektive ejendomsret, mens vi ønsker en personlig ejendomsret, hvor den enkelte selv kan disponere over de midler, vedkommende sparer op og vil investere. Regeringen forsøger at gøre dette spørgsmål til en kamp mellem erhvervene og lønmodtagerne. Det er efter vor opfattelse aldeles fejlagtigt. Det er derimod en kamp mellem to forskellige samfundsopfattelser. Vil man et centralt styret og uniformeret samfund, som man også kunne kalde et socialistisk samfund, eller vil man et samfund, hvor der skal skabes en balance mellem den enkeltes ret til at forme sin egen tilværelse og den sociale solidaritet, der er forudsætningen for et menneskeligt samfund?

Vi har fra denne debats start haft den opfattelse, at spørgsmålet om medbestemmelse og spørgsmålet om ejendomsret i virkeligheden skal løses uafhængigt af hinanden. Vi mener ikke, som hr. Erik Andersen (Fr.borg amt) har været inde på det i dag, at den ejendomsret, som man her

[Simonsen.]

foreslår fra regeringens side, er betingelsen for medindflydelse. Skulle den kollektive ejendomsret være betingelsen herfor, ja, da havde vi i dag en udbygget medbestemmelse og medindflydelse i alle vore offentlige virksomheder, i kooperative selskaber osv. Er det da tilfældet? Nej, i mange tilfælde møder vi måske mere progressive tendenser i retning af medbestemmelse i den private sektor, end man i virkeligheden gør det i den offentlige.

Medbestemmelse og medindflydelse er for os noget centralt, og det har vi understreget i forbindelse med det forslag, som vi fremsatte herom i forrige folketingssamling. Vi tror til gengæld ikke, at nærdemokratiet kan gennemføres bare i et snuptag. Det må udvikle sig i takt med den menneskelige tilpasningsevne, nøjagtig som tilfældet jo har været omkring det politiske demokrati. Det er ikke mindst gennem uddannelse, at denne modningsproces finder sted.

Hvad angår udbredelse af ejendomsretten, er formålet for os først og fremmest herigennem at kunne bidrage til den enkeltes frihed og selvstændighed som person. Vi tror, at såvel storkapitalisme som statskapitalisme rummer en fare for det politiske demokrati og for individet. For en ordens skyld vælger regeringen begge fremgangsmåder.

Vi ønsker at betragte ejendomsretsbegrebet i bred forstand og ikke isoleret i forhold til de private produktionsvirksomheder. Paradoksalt er det, at regeringen gør spørgsmålet om ejendomsret til virksomheder til et kardinalpunkt, mens man samtidig i virkeligheden torpederer det på andre punkter, f.eks. på boligområdet. Men det er måske netop her, vi ser regeringens hensigter.

Vi møder det samme paradoks, når der er tale om privat opsparing; her ser vi også regeringen lægge en række af disse ordninger for had. Vi så det senest med ophævelsen af boligopsparingsordningen. Jeg vil gerne understrege, at hvis man kunne give det tilbud til lønmodtagerne i form af skattebezugstigelser, som regeringen jo i virkeligheden er nødsaget til at ledsage sit eget forslag med, ja, så ville vi have mulighed for at få mange lønmodtagere til at spare op privat. Vi har stillet forslag i denne retning for to år siden. Det afviste regeringen med den sædvanlige argumentation om den tunge ende,

men i virkeligheden anvender man nu selv princippet. Vi mener, det vil være væsentlig mere gavnligt, at der nu gennem den større medbestemmelse, ikke mindst ved den ændring, der er sket i aktieselskabsloven, bliver mulighed for, at der kan udvikle sig nye systemer for ejendomsret ude omkring i virksomhederne, men en individuel ejendomsret.

Vi mener også, der må kunne findes nyere systemer, og det var på denne baggrund, vi under den forrige førstebehandling fremsatte et forslag til dagsorden om nedsættelse af en kommission med repræsentation af de involverede parter, som skulle finde frem til nye metoder og systemer, der inden for grundlovens rammer kunne føre til udbredelse af ejendomsretten. Vi har med glæde kunnet konstatere, at dette synspunkt også har vundet gehør i andre partier i sommerens løb. Der kan efter vores opfattelse nås betydelige resultater ad denne vej.

Følger man regeringens forslag, vil det bringe det eksisterende samfund ud i et uoverskueligt eksperiment — det samfund, der har givet os en velstand og en fordeling heraf som få steder i verden.

For den enkelte lønmodtager er emner som tryghed og bedre arbejdsmiljø af langt større interesse og betydning end forøgelse af organisationernes magt. Det er derfor absolut nødvendigt, at vælgerne får lejlighed til at udtale sig om regeringens forslag enten i form af en folkeafstemning eller i form af et folketingsvalg. Lad dette ske snarest muligt, så den debat om ejendomsret og medbestemmelse, som regeringen har kompromitteret totalt gennem sit forslag, kan komme ind i et leje, der er i overensstemmelse med størstedelen af befolkningens ønsker.

Vi ønsker ikke at eksperimentere med det erhvervsliv, der har været så stærkt medvirkende til at skabe grundlag for vor velstand, et eksperiment, der vil få negativ virkning på de fremtidige investeringer og på lysten til at sætte nyt i gang og dermed i virkeligheden også negativ virkning med hensyn til vore arbejdspladsers fortsatte eksistens og til trygheden og trivselen på disse.

Enggaard: Siden folketinget første gang havde debat om disse forslag den 13. februar i år, er der vel egentlig ikke sket de helt

[Enggaard.]

epokegørende ting. Man fristes til at sige, at heller ikke regeringen har presset på for at fremme sagen. Det skal vi ikke bebrejde regeringen eller socialdemokratiet, for hele denne sag egner sig mindst af alt til en hastig lovgivning. Mon dog ikke denne erkendelse har bredt sig langt ind i socialdemokratiets og i LOs rækker? Man var kommet i byen med en stor sag, en sag, som skulle hejse en fane for partiet, en rød fane kunne man sige, men det var, som om jordforbindelsen svigtede. Befolkningen, vælgerne, forstod ikke rigtig forslaget.

Der er i dag lige så lidt som i februar nogen større tilslutning i befolkningen til dette forslag. Dyre biografreklamer og oplysningskampagner har ikke kunnet rokke ved den kendsgerning, at medlemmerne prioriterer andre gode højere, navnlig ting som medindflydelse på egne forhold på arbejdspladsen, dens miljø osv.

Forslagene foregiver at være et stykke nærdemokrati, der samtidig fordeler formuerne i erhvervslivet til en kreds af medarbejdere, som kun på den måde kan få andel i formuetilvæksten i virksomhederne. Men sandheden er vel snarere, at hele arrangementet vil føre til en hidtil ukendt koncentration af kapital og af indflydelse samlet omkring den centrale fond med dennes ledelse af nogle få organisationsledere. Hertil kommer det væsentlige punkt, at værditilvæksten i virksomhederne jo ikke udloddes til medarbejderne. Det er interessant, at det ikke alene er hos oppositionen, man kritiserer denne koncentration af magt omkring LO-lederne. Også socialistisk folkeparti har ganske tydeligt fornemmet dette. De forslag, som af socialistisk folkeparti er lagt frem for et par dage siden, har klart taget afstand fra regeringens forslag på dette punkt. Der er tilsyneladende ikke tiltro til, at LOs ledere ret mange steder har evnet at formidle lønmodtagernes indflydelse. Eksemplerne på manglende nærdemokrati på de LO-styrede virksomheder har nok bidraget stærkt til denne opfattelse.

Når førstebehandlingen af disse lovforslag vel i dag bliver mindre indgående end den første drøftelse, vi havde i vinter, så hænger det nok sammen med, at vi netop har været vidne til, at socialistisk folkeparti har lagt sine forslag frem — vi kan vel regne med, at de kommer til behandling her i tinget om kort tid. Disse forslag fra SF vil næppe være ganske uden virkning for det endelige resultat af denne sag, om der kommer et resultat ud af det. Vi ved i dag meget lidt om, hvordan et endeligt forslag vil komme til at se ud. Det afhænger vel af de to partiers mulighed for at finde frem til en krydsning mellem de to forslag. Om en sådan krydsning vil vise sig at være levedygtig eller hensigtsmæssig, det vil tiden vise. I hr. Erik Andersen (Fr.borg amt)s tale for et øjeblik siden var der jo tydeligvis åbninger over for andre partier, men det var, som om den åbning, som hr. Erik Andersen (Fr.borg amt) gav, hovedsagelig gik i retning af de synspunkter, som repræsenteres af socialistisk folkeparti.

Fra venstres side er der ikke muligheder for, at vi kan støtte regeringens forslag, når man bevarer tankegangen om den centrale fond. Den tvungne indskrivning af kapital fra fonden i virksomhedernes ansvarlige kapitalgrundlag er efter vor mening en gradvis socialisering, også selv om forslaget maksimerer dette element til 50 pct. af aktiekapitalen. I overordentlig mange tilfælde vil kontrollen med en virksomhed være overtaget, længe før de 50 pct. af aktiekapitalen er nået. Det gælder navnlig, hvor aktierne er spredt på mange hænder.

Derfor foreligger der utvivlsomt et element af ekspropriation i lovforslaget om medejendomsret. Det er søgt begrænset ved forslagets bestemmelser om fremgangsmåden ved fastsættelse af kursværdien for de aktier, som fonden skal overtage hvert år, og gennem domstolsadgangen til at prøve det særlige nævns afgørelser. Alligevel må det være et væsentligt punkt at opklare i det kommende udvalgsarbejde, om selve dette at tvangskonvertere fondskapital til

[Enggaard.]

ansvarlig aktiekapital er en ekspropriation med de heraf følgende konsekvenser. Jeg tænker naturligvis bl.a. på mulighederne for at udskyde en sådan lov til efter en fornyet vedtagelse efter et nyvalg til folketinget.

Den anden mulighed for at forhindre disse forslag i at blive realiseret er som bekendt folkeafstemning. Jeg skal ikke i dag tage stilling til, om den ene eller den anden mulighed særlig bør bringes til anvendelse. Det må afhænge af de nærmere juridiske undersøgelser, som må forestå bl.a. i udvalgsarbejdet her i folketinget. Men der må ikke herske tvivl om, at venstre har vilje til at kæmpe med arme og ben imod disse forslag, som de foreligger nu.

Vedrørende principperne for den centrale fonds virksomhed og den enorme styring af dansk erhvervsliv, som det indebærer, kan jeg henvise til, hvad jeg udtalte på venstres vegne ved førstebehandlingen den 13. februar i år. Disse synspunkter er stadig gældende. Jeg må også understrege det farlige i, at der i forbindelse med denne store centrale fond gives en snæver kreds af personer så store beføjelser, at det reelt reducerer folketingets indflydelse på væsentlige sider bl.a. af den økonomiske politik. Det hjælper i denne sammenhæng ikke meget, at forslaget indføjer et parlamentarisk figenblad i form af et tilsynsråd på 17 medlemmer. Det vil ikke få større betydning, end hvis man hvert år sendte en årsberetning til folketinget, sådan som mange andre organer gør det.

Hertil kommer, at fondens virksomhed nok kan bringes op i folketinget til debat, som ethvert andet anliggende kan det, men tinget har ingen reel mulighed for at drage nogen minister til ansvar for fondens virksomhed, hvis den udvikler sig i en retning, som ikke stemmer med folketingets opfattelse. Fonden er ganske unddraget et parlamentarisk ansvar.

Det udvalgsarbejde, som er foregået i forårets og sommerens løb på baggrund af fremsættelsen i februar, har mest haft betydning, fordi en række henvendelser udefra har kunnet blive belyst og er blevet kommenteret af arbejdsministeren. Jeg vil i særlig grad fremhæve de 8 erhvervsorganisationers henvendelse med det store materiale

om forslagetets virkninger, økonomisk og administrativt, som det indeholder. Jeg synes, det er værd at bemærke, at også andelsorganisationerne i går gennem en udtalelse har givet fuld tilslutning til dette. Selv om arbejdsministeriet gennem arbejdsministerens svar til udvalget har afvist de fleste af punkterne i erhvervsorganisationernes henvendelse med en efter min opfattelse i væsentlig grad politisk motivering, så bliver der dog stående en række værdifulde belysninger af et ugennemarbejdet forslags noget uventede virkninger.

Jeg vil særlig hæfte mig ved den enkelthed, at arbejdsministeren i sit svar til folketingsudvalget har ment, at kasseoverskuddet kan reduceres svarende til indbetalingerne fra det offentlige som arbejdsgiver. Disse betragtninger om kasseoverskuddet i forhold til den centrale fonds indbetalinger er noget specielle, men når det gælder om at forklare, at skatten ikke nødvendigvis behøver at stige, fordi der skal indbetales en procentdel af lønnen i staten og i kommunerne, tager man argumentet i anvendelse. Som også den foregående taler, hr. Simonsen, var inde på det, er disse betragtninger om et reduceret kasseoverskud i forbindelse med opbygningen af den centrale fond næppe holdbare.

For venstre er der et bestemt område, som påkalder sig særlig opmærksomhed. Det er dagspressen og de dermed beslægtede idébetonede virksomheder — man kunne nævne teatre, bogforlag og lignende som vi alle er enige om at søge sikret frihed til at følge den linje, som de gennem deres statutter eller på anden måde er forpligtet til at følge. Forslaget om økonomisk demokrati i regeringens version tilsigter jo at lade fonden overtage indtil 50 pct. af kapitalen også i virksomheder af denne natur, altså f.eks. dagbladene. Med den store spredning, som aktierne for de fleste dagblade har, vil fonden kunne kontrollere bladene, længe inden de 50 pct. af aktiekapitalen er nået. Man kunne stille det spørgsmål: hvad agter regeringen at gøre for at sikre pressens frihed? Dette spørgsmål hører vel nærmest under statsministeren, som er minister for pressens anliggender. Vi betragter det som en væsentlig ting, at dette spørgsmål til fulde kan blive belyst, så at man kan skabe sikkerhed

[Enggaard.]

for, at friheden for en virksomhed af denne natur til at anlægge, hvilken linje den ønsker, fortsat kan opretholdes.

Man vil forstå, at med det hovedpræg, som regeringens forslag har, vil venstre absolut ikke kunne række hånd til at fremme den lovgivning, der her er forelagt. Venstre er modstander af en socialisering af det danske erhvervsliv, hvad enten det sker som den klassiske statssocialisme eller i den forelagte mere maskerede form, hvor organisationerne træder ind og overtager beføjelserne.

Jeg tror, det er urigtigt, når hr. Erik Andersen (Fr.borg amt) i sin tale antog, at modstanden imod regeringens forslag skyldes, at man ikke har noget ønske om at give lønmodtagerne medbestemmelse og medejendomsret på anden måde. Hr. Erik Andersen (Fr.borg amt) har uret i sin påstand.

Der er fra flere andre sider, også fra partiet venstre, lagt tanker frem, som anviser andre veje til øget engagement for den enkelte medarbejder og til øget medindflydelse. Reelt vil et forslag som det, venstre har lagt frem til debat, føre til en udbredelse af ejendomsretten til medarbejderne, men det vil være centreret om den enkelte medarbejders indflydelse, således at han selv kan bestemme og selv disponere med hensyn til sin ejendomsret, og heri ligger der en væsentlig principiel forskel fra de forslag, regeringen har fremsat.

Jeg skal sluttelig om de to ledsagende lovforslag, der jo begge er beskatningsforslag knyttet til hovedforslaget, henviser til, hvad jeg udtalte på venstres vegne i forbindelse med førstebehandlingen den 13. februar i år.

Niels Helveg Petersen: Det radikale venstre er imod regeringens ØD-forslag af mange grunde. Vi er imod en central fond, der cementerer organisationernes magt og indflydelse og svækker regeringens og folketingets. Vi er imod, at det danske samfund skal udvikle sig til en form for centraliseret organisationskapitalisme. Vi frygter, at en stærk centralisering af kreditformidlingen vil favorisere de store virksomheder på de mindres bekostning og gøre det vanskeligere at starte nye virksomheder. Vi må vende os imod en form for ØD, der hurtigt giver de ansatte en dominerende indflydelse i de

virksomheder, der går dårligt, hvor ingen kapitaldannelse finder sted, men aldrig i de virksomheder, der går virkelig godt. Det vil virke bevarende og hæmme erhvervenes tilpasning til skiftende vilkår.

Vi må være imod en form for ØD, der opfordrer til, at de smarte og de store og de internationale kan omgå virkningerne. Vi kan ikke forstå visdommen i at lade ordningen omfatte alle, også de offentligt ansatte, på den foreslåede måde. De offentligt ansatte får ikke mere indflydelse på noget som helst ad den vej, men alle — både privat og offentligt ansatte — skal over skatten bidrage til at betale de offentligt ansattes bidrag. Vi frygter, at forslaget vil medføre prisstigninger og stor og bekostelig administration, langt mere end regeringen har anslået.

Når først ordningen er kørt ind, vil den virke så absurd, at den enkelte lønmodtager hvert år kan hæve et beløb, der stort set svarer til det beløb, der samme år indsættes i hans navn. Værdien af udbetalingerne til sin tid for den enkelte vil ganske afhænge af den økonomiske situation til den tid, og hvordan finansministeren til den tid ser på udviklingen i det samlede private forbrug. Vi er kort sagt imod nogle af dette forslags vigtigste hovedprincipper.

Vi er imidlertid ikke imod, men for, at der sker ændringer i formuefordelingen gennem en spredning af ejendomsretten til de større virksomheder. Det radikale venstre er tilhænger af, at de ansatte sikres større indflydelse både på deres eget arbejde — hvad der uden tvivl føles som det vigtigste — på arbejdets almindelige tilrettelæggelse og på de økonomiske dispositioner. Men det er de ansatte på den enkelte virksomhed, man må rette opmærksomheden imod. Det er de ansatte på den enkelte virksomhed, der gennem demokratiske beslutninger skal udøve en større indflydelse på egen hånd uden at være i snor hos centralfonden. Vi mener, at disse mål bedst nås gennem udbyttedeling, udformet på en sådan måde, at de ansattes udbytte ikke trækkes ud af virksomheden, men bliver indestående som medarbejderkapital, hvortil indflydelse knyttes.

Også efter vor mening er der behov for en varig forøgelse af den samlede opsparing, og opsparing til pensionsformål rummer de

[Niels Helveg Petersen.]

bedste muligheder herfor. Gennem forbedring af samarbejdsudvalgsaftalen ønsker vi at skabe større medindflydelse for de offentligt ansatte.

Det radikale venstre er ikke kun imod et uheldigt regeringsforslag. Vi mener, at der i diskussionen om ØD gemmer sig væsentlige problemer, som trænger sig på, ikke til løsning i dag eller i morgen, men til omfattende debat og indkredsning i de kommende år. Regeringen burde have taget hensyn til den meget omfattende kritik, der har rejst sig imod dens forslag. Den burde have nedsat et udvalg eller en kommission, hvor der kunne være gennemført en omfattende debat og analyse. Den tid, der gik hermed, ville vise sig at være vel anvendt. De mål, som det her drejer sig om, når man ikke gennem en enkelt reform, ved et enkelt forslags gennemførelse i folketinget. Det drejer sig om et langsigtet arbejde, der skal gennemføres med bred folkelig og politisk tilslutning. Opfattelserne bør have tid til at modnes. Jeg har bemærket, at både tidligere statsminister Kampmann og tidligere statsminister J.O. Krag har givet udtryk for dette synspunkt.

Det var en bommert at genfremsætte ØD-forslaget, men det vil være en fadæse at søge det gennemført. Her i tinget kan der uden tvivl skabes et flertal mellem S og SF om forslaget. SF's indvendinger forekommer mig at være svundet ind til at være ubetydelige og interesseløse i forhold til forslagets hovedvirkninger. Men hvis forslaget gennemføres med et snævert flertal, så må regeringen imødesee en folkeafstemning, og regeringens vanskeligheder med forslaget her i tinget vil være små og ubetydelige i forhold til de vanskeligheder, den vil møde ved en folkeafstemning.

Det radikale venstre ville beklage en sådan tilspidsning, som ville skade de positive sider i debatten om økonomisk demokrati, og som vil komme til at forsinke reelle fremskridt på et område, som vi betragter som vigtigt.

Vi er, som det vil være fremgået, ikke enige med regeringen om forslaget. Vi håber, at det viser sig under udvalgsarbejdet, at der dog i det mindste er enighed om én fundamental ting, nemlig at et forslag med så vidtrækkende virkninger må sikres den

mest grundige og alsidige belysning. Det er samtidig min klare opfattelse, at dette forslag aldrig vil slippe godt fra en grundig og alsidig belysning.

Aage Frandsen: Både på baggrund af den debat, vi havde i februar måned første gang om regeringens forslag, og på baggrund af den debat, som er foregået ude omkring, kan man sige, at skellet i spørgsmålet om økonomisk demokrati går mellem på den ene side VKR-partierne og på den anden side S og SF. Det konstaterede vi allerede, da forslaget blev behandlet først på året, og det er sådan set ikke noget nyt. Det kan vi også meget tydeligt se af det, som er fremkommet i dag, hvor VKR-partierne har afvist alt, som ligger i regeringens forslag, mens socialistisk folkeparti er enig med regeringen om en række principper, som vi også gav udtryk for ved sidste debat her i tinget, selv om vi er uenige med regeringen med hensyn til en række af de måder, man griber sagen an på.

Vi mener, at der er en række ting, som bør indføjes i diskussionen om økonomisk demokrati, for at det bliver reelt, for at det ikke virker organisationsstyret eller bliver lige så fremmed for lønmodtagerne som det, de i øjeblikket kender, hvor det er kapital-ejerne, der ejer og leder foretagenderne.

Det gælder altså for socialistisk folkeparti, at vi er enige i en række af regeringens principper, men vi mener, at udformningen af lovforslaget er grebet an på en forkert måde for en del punkters vedkommende.

Hr. Niels Helveg Petersen sagde, at SF's indvendinger var svundet ind; hvis hr. Niels Helveg Petersen efter debatten i dag læser mit ordførerindlæg i februar måned, så vil han se, at vore synspunkter dengang harmonerer fuldstændig med det, vi mener i dag; vi har ikke på nogen måde nærmet os regeringens synspunkter ved at fratagde det, som vi talte om dengang, men vi har på nuværende tidspunkt konkretiseret vores synspunkter, og det er bl.a. sket ved, at vi her i tinget har fremsat nogle forslag, som vi senere skal diskutere.

En af de ting, VKR-partierne har fremført, er, at det, man skulle diskutere, var ikke spørgsmålet om ejendomsretten, nej, det var spørgsmålet om indflydelse. Jeg glæder mig til den debat, vi skal have sene-

[Aage Frandsen.]

re, hvor vi bl.a. skal diskutere SFs forslag om arbejdspladsdemokrati; dér får vi mulighed for at se, om det bare er snak fra VKR-partierne, eller om man mener det alvorligt, når man taler om indflydelse for lønmodtagerne i de enkelte virksomheder på deres helt nære forhold.

Jeg vil i mit indlæg her koncentrere mig om de punkter, hvor vi er enige med regeringen, og om de punkter, hvor vi er uenige. Det vil efter min mening fremme mulighederne for at få klare skillelinjer, at man simpelt hen stiller op, hvor vi kan mødes med regeringen, og hvor der i øjeblikket er klare modsætninger.

Det første, vi kan sige vi er enige med regeringen om, er, at der nu må ske en ændring af de nuværende forhold på den måde, at lønmodtagerne får andel i den værdiforøgelse eller kapitalforøgelse, som finder sted i virksomhederne. I øjeblikket er det sådan, at den merværdi, der skabes i virksomhederne, stort set tilfalder kapitalejerne, til trods for at det er lønmodtagerne, der har forårsaget denne merværdi. Vi er enige med regeringen om, at dette forhold skal ændres.

Det andet, vi er enige med regeringen om, er, at den lønmodtagerkapital, som på denne måde fremkommer, skal ejes og forvaltes kollektivt af lønmodtagerne via en lønmodtagerfond, og at denne lønmodtagerkapital, når den placeres i virksomhederne, skal forvaltes af lønmodtagerne i de pågældende virksomheder. Det er helt afgørende, at den lønmodtagerkapital, der bliver placeret i virksomhederne, ikke har nogen forbindelse med den centrale fond, efter at den er placeret.

Det tredje punkt, vi kan sige vi er enige med regeringen i, er, at man skal placere nogle midler automatisk i virksomhederne. Der var i hr. Erik Andersen (Fr.borg amt)s indlæg en antydning af, at regeringen eventuelt ville gå bort fra dette synspunkt, men vi lægger vægt på, at man for en række virksomheders vedkommende kan være sikker på, at en stor del — vi er ikke helt enige med det, der står i regeringsforslaget, men i princippet er vi enige — af det, der bliver indbetalt, automatisk bliver stående i virksomheden. Når virksomhederne ved det, betyder det også, at det er ikke noget, som går ind i omkostningerne. Det betyder også,

at det modargument, som en gang imellem har været fremført, at det vil medføre prisforhøjelser eller løntilbageholdenhed, falder bort, for der er i virkeligheden kun tale om, at man overfører aktiver i virksomhederne fra kapitalejerne til lønmodtagerne.

Det fjerde punkt, hvor vi kan sige at vi er enige med regeringen, er i spørgsmålet, om virksomhederne er pligtige til at modtage kapitalen. Her var der desværre en åbning igen fra hr. Erik Andersen (Fr.borg amt), som forsøgsvis var inde på, at man ikke skulle have en tvungen placering. Det mener vi er helt afgørende. Virksomhederne må være tvunget til at modtage den kapital, simpelt hen fordi det er den eneste måde, hvorpå man kan være sikker på, at lønmodtagerne får indflydelse i virksomhederne. Vi kan godt tænke os muligheden af, at man fra kapitalejernes side ikke vil modtage kapital for ikke at give den form for medindflydelse, som trods alt ligger i muligheden af, at lønmodtagerkapitalen øges langsomt, og derfor er det efter vores opfattelse meget afgørende, at der er pligt fra virksomhedernes side til at modtage lønmodtagerkapitalen.

Det femte punkt, hvor vi er enige med regeringen, er i spørgsmål om den centrale fond. Vi er ikke enige om, hvordan fonden skal styres, men også vi mener, det er nødvendigt at have en eller anden central fond, som giver mulighed for, at lønmodtagerkapitalen bliver placeret hensigtsmæssigt. Det vil der være tale om f.eks. i forbindelse med egnsudviklingsstøtte, som vi mener bør bortfalde ved etablering af en lønmodtagerfond, fordi en lønmodtagerfond bl.a. skal bruges til at udvikle svagt udviklede områder. Vi mener, det er afgørende i forbindelse med placering af lønmodtagerkapitalens midler, at man sikrer, at det ikke bliver efter de gamle principper, som vi kender fra bankernes placering af midler; det må ske efter andre principper, efter hvad vi kan kalde et samfundsrentabilitetshensyn, som bl.a. må omfatte spørgsmålet om at sikre beskæftigelsen, spørgsmålet om miljøet i virksomhederne, spørgsmålet om arbejdsforholdene i virksomhederne og spørgsmålet om, at det, der produceres, er noget, som vi mener er samfundsgavnligt, og selvfølgelig også noget, som kan afsættes.

Det er de fem punkter, hvor jeg kan sige

[Aage Frandsen.]

at vi fra socialistisk folkeparti stort set er enige med regeringen. Men der er altså nogle punkter, hvor der er en nuanceforskel mellem vore tanker og regeringens forslag, som det allerede kom frem ved den forrige behandling af regeringens forslag i februar måned.

Dernæst skal jeg vende mig til de punkter, hvor vi kan sige vi ikke er rigtig enige med regeringen.

Det gælder for det første spørgsmålet om, hvordan midlerne skal tilvejebringes. Vi mener, at det, vi her skal skabe, er en ordning, som sikrer lønmodtagerne andel i den merværdi, der skabes i virksomhederne, og så er spørgsmålet: hvordan finder vi en metode, som nogenlunde opfylder dette formål? Her mener vi at lønsumskriteriet er en dårlig metode. Vi har selv peget på, at værditilvæksten ville være bedre, simpelt hen fordi værditilvæksten nogenlunde udtrykker en virksomheds ydeevne, i hvert fald langt bedre end lønsumskriteriet. Lønsumskriteriet vil virke hårdt over for visse virksomheder, specielt de arbejdskraftintensive virksomheder — det drejer sig bl.a. om håndværksvirksomheder og detailhandel — mens på den anden side de virksomheder, som ikke beskæftiger megen arbejdskraft, men har en stor kapitalinvestering, ved denne metode ikke bliver, hvad skal vi sige, beskattet. Det glæder mig selvfølgelig, at regeringen i § 42 ligesom åbner en mulighed for, at vi på længere sigt går over til en anden ordning, hvorefter lønmodtagerfonden eventuelt finansieres helt eller delvis gennem overskuddet i virksomhederne. Dertil må vi sige: når vi nu laver en eller anden ordning, skulle vi så ikke lave den god og ordentlig med det samme i stedet for at begynde med en ordning med lønsum og så senere eventuelt gå over til en anden ordning?

Med hensyn til midlernes tilvejebringelse mener vi også, at regeringens forslag om, at også det offentlige skal bidrage på lige fod med det private erhvervsliv, er en forkert ordning; det vil være at flytte nogle midler fra én kasse over i en anden kasse. Vi mener, at det offentliges bidrag i stedet skal begrænses, så det svarer til det, som det offentlige i øjeblikket yder direkte til det private erhvervsliv. Det offentlige yder i øjeblikket støtte til det private erhvervsliv

bl.a. via egnsudviklingsstøtte, via støtten til Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk og via støtten til skibsværfterne. Det ville være naturligt med de formål, som vi har med en lønmodtagerfond, at man afskaffer denne form for direkte støtte til erhvervslivet, men i stedet for lader lønmodtagerfonden udøve disse opgaver og samtidig lader det offentlige bidrage med en støtte til lønmodtagerfonden.

Det andet punkt, hvor vi kan sige vi er uenige med regeringen, er i spørgsmålet om den centrale fonds ledelse. Hr. Erik Andersen (Fr.borg amt) var i sit indlæg inde på forskellige muligheder, som ændrer noget af det, som ligger i regeringens forslag, og det kan vi kun være glade ved, for det, vi frygter i forbindelse med regeringens forslag, er, at der opbygges et system, hvor der gives ret væsentlige beføjelser, meget væsentlige beføjelser, til et organ, der er meget indirekte valgt. Dermed svækkes den direkte demokratiske kontrol. Derfor har vi påpeget, at man i stedet for at lade organisationernes top vælge skulle lade tillidsmandskredsen vælge. Når vi siger tillidsmændene og ikke de enkelte lønmodtagere, er det for at undgå en besværlig valgmetode, men muligvis ville det være rigtigt at sige, at det skulle være samtlige lønmodtagere, der skulle deltage i valget. På den måde, vi har foreslået, undgår man i hvert tilfælde dette meget indirekte valgsystem, som ligger i regeringens forslag.

Vi har også peget på, at man muligvis i repræsentantskabet kunne dele op i brancher og i regionale enheder, ikke fordi man skal splitte den centrale fonds beføjelser op, men for ligesom at søge at dele nogle beføjelser ud og få diskussionen i repræsentantskabet bl.a. via brancher og geografiske enheder. På denne måde ville man også udbygge muligheden for en mere direkte demokratisk kontrol.

Det tredje punkt, hvor vi er uenige med regeringen, er i spørgsmålet om udbetalingen. Vi mener, at hensigten med dette forslag for det første er at øge den kollektive opsparing, for det andet at styrke arbejdspladsdemokratiet, for det tredje at sikre en styring af kapitalen og for det fjerde at sikre lønmodtagerne del i merværdien og dermed også en udligning af indkomst og formuer. Derimod er vi ikke enige i det, som

[Aage Frandsen.]

ligger i regeringens forslag, at det også skal virke som en opsparingsordning for den enkelte lønmodtager. Det vil på mange måder fordrøje sigtet med forslaget. Specielt når man tænker på, at pengene jo kun kan komme ét sted fra, nemlig efter vores mening fra erhvervslivet. Hvis man da opkræver nogle penge, som så senere skal udbetales til lønmodtagerne, betyder det blot, at enten bliver fonden det mindre — og det vil sige, at lønmodtagerkapitalen ude i de enkelte virksomheder bliver begrænset — eller også skal man have en større afgift, og ingen af delene tjener på længere sigt lønmodtagerne. Vi mener, det er en forkert tankegang at foretage en så stor udbetaling som den, der er foreslået fra regeringen.

Vi kan godt acceptere, at man udbetaler udbyttet fra fonden og tilskriver det ATP, hvor man i forvejen har et system, men ATP er efter vores opfattelse i sin indretning i dag forkert. Det burde være rent lønmodtagerstyret, da det er deres penge. I dag sidder der både lønmodtagere og arbejdsgivere i ledelsen, og derfor har vi foreslået, at man også omorganiserer ATP og på længere sigt indretter det sådan, at den bliver mere eller mindre underordnet lønmodtagerfonden. Men altså: princippet om de store udbetalinger kan vi ikke acceptere.

De ting, som ligger i regeringens forslag, og de ting, som jeg hidtil har behandlet, drejer sig om at få del i ejendomsretten, og det er et helt afgørende spørgsmål. Men det er ikke bare et spørgsmål om at få del i ejendomsretten, bl.a. også fordi det er en meget langsommelig proces, inden det giver indflydelse, det er også et spørgsmål om del i dispositionsretten over midlerne. I øjeblikket er det jo sådan, at man fra samfundets side på nogle områder har begrænset kapitalejernes dispositionsret. Men med hensyn til retten til at lede og fordele arbejdet i virksomhederne er der stort set intet sket. Med hensyn til bankernes frie dispositionsret er der sket et begrænset indgreb nu, men vi mener, der må ske virkelige indgreb også på disse områder. Derfor har vi også foreslået, at man ikke bare koncentrerer sig om ejendomsretten, men også ser på dispositionsretten både i top og i bund — i top på den måde, at man får endnu mere styr over kapitalmarkedet. Det forslag, som for

nylig blev vedtaget om kapitalformidling, var et skridt i den rigtige retning, men det var altså kun ét skridt. Vi mener, at samfundet skal have større mulighed for at føre en mere selektiv kreditpolitik. Der skal også være større sikkerhed for, at den måde, kreditformidlingen administreres på, bliver mere samfundsorienteret, så at man ikke anlægger rene profitinteresser. Desuden mener vi, at man skal sikre folketingets kontrol. Folketingets muligheder for at kontrollere kreditpolitikken er jo ret begrænsede. Endelig er der spørgsmålet om Nationalbanken. Vi har bl.a. i forbindelse med diskussionen om kreditformidling set, at diskussionen om Nationalbankens friestilling stadig væk er aktuel, og vi har derfor stillet forslag om, at nu må Nationalbanken simpelt hen overtages af samfundet og være en statsbank, som den hele tiden rettelig burde have været.

Vi mener også, at når man diskuterer spørgsmålet om økonomisk demokrati, kan man ikke holde spørgsmålet om arbejdspladsdemokratiet ude. Vi erkender, at hvis man etablerer en lønmodtagerfond, som placerer nogle midler, ja, alle midlerne efterhånden, ude i de enkelte virksomheder som lønmodtagernes kapital, ja, så vil det styrke arbejdspladsdemokratiet, men det vil kun styrke det. Det vil ikke give et reelt arbejdspladsdemokrati. Her mener vi at man sideløbende med forslagene vedrørende ejendomsretten også må gennemføre forslag om kapitalmarkedsstyringen og arbejdspladsdemokratiet. Specielt med hensyn til arbejdspladsdemokratiet vil jeg nævne, at det må være helt afgørende, at vi, når vi taler om ejendomsretten, også sikrer lønmodtagerne f.eks. mod afskedigelser, mod at produktionen bliver omlagt, uden at man spørger lønmodtagerne, og derfor er det lige så vigtigt, man tager den side af sagen med.

For socialistisk folkeparti er spørgsmålet om en demokratisering af økonomien et meget centralt emne, og det er meget vigtigt for os, at denne sag ikke tabes på gulvet, enten fordi vi maser for hårdt frem, eller fordi befolkningen ikke forstår, hvad det drejer sig om. Vi håber, at det lykkes os via et grundigt udvalgsarbejde, men ikke mindst via den debat, som skal foregå i befolkningen ude omkring på arbejdspladserne om emnet, inden vi gennemfører noget, at

[Aage Frandsen.]

nå frem til et resultat, der medfører en demokratisering af økonomien både i samfundets top og også på gulvplanet, sådan at lønmodtagerne får større indflydelse på det samlede erhvervsliv, og sådan at lønmodtagerne i den enkelte virksomhed sikres langt større indflydelse på egne arbejdsforhold både med hensyn til miljø, afskedigelse, ansættelse, produktionstilrettelæggelse osv.

Derfor kan jeg sige, at vi finder sigtet med regeringens forslag rigtigt, men som sagt er vi ikke enige i den udformning, regeringen har givet forslaget på en række punkter. Videre mener vi, at helt afgørende er det, at man får andre sider med i spørgsmålet om økonomisk demokrati end netop spørgsmålet om lønmodtagernes medejendomsret. Man må have spørgsmålet om en kapitalstyring ind, og man må have spørgsmålet om arbejdspladsdemokratiet ind. Hvis disse to ting ikke kommer ind i denne diskussion, så frygter jeg, at det forslag, man så når frem til, er uden det indhold, som det ellers kunne få, og det vil være et forslag, som befolkningen langt mindre vil interessere sig for. Derfor er det både ud fra ønsket om at få et rigtigt og et godt forslag, at vi peger på som noget helt nødvendigt de sideløbende forslag om kapitalstyring og arbejdspladsdemokratiet, men det er også for at sikre, at befolkningen interesserer sig for forslaget og kan gå ind for det ved en eventuel folkeafstemning, hvis en sådan kommer.

Arbejdsministeren (Erling Dinesen): Så vidt jeg har kunnet følge debatten, har VKR-partierne det samme standpunkt til regeringsforslaget, som da vi sidst diskuterede det. Det kommer for så vidt ikke overraskende for mig, selv om det vel nok vil overraske en del mennesker, som havde den opfattelse, at også både venstre, konservative og radikale i princippet gik ind for økonomisk demokrati. Det har man også her i dag gentaget at man gør, men det skal bare ikke lige være den form for økonomisk demokrati, som regeringen foreslår. Jeg håber imidlertid, at man til trods for disse — nogle af dem lidt voldsomme — udtalelser alligevel vil gå ind i et sagligt udvalgsarbejde omkring de problemer, vi her er stillet over for.

Må jeg i tilslutning til hr. Erik Andersen (Fr.borg amt)s indlæg bekræfte, at regeringen er indstillet på forhandlinger om lovforlaget, som det også er tilkendegivet både i statsministerens åbningstale og i fremsættelsestalen, der fulgte med lovforlaget. Vi har fremført, at der kan være flere veje, der fører til målet, og at det er selve målsætningen, der for os er det afgørende.

Hovedpunkterne i denne målsætning er som bekendt, at økonomisk demokrati kommer til at omfatte alle lønmodtagere her i landet, at der bygges på det solidariske princip med lige store andele til alle og med fælles risikodækning, at forøge kapitaldannelsen væsentligt, at lønmodtagerne får en personlig medejendomsret til denne øgede kapitaldannelse, samt ikke mindst at den indflydelse, der følger med den øgede kapitaldannelse, udøves af lønmodtagerne på den enkelte virksomhed som en videreudvikling af nærøkonomikratiet — noget, vi finder meget afgørende i denne sag.

Det er altså denne målsætning, som vi mener er af helt fundamental betydning, men vi er som sagt rede til at gå ind i en saglig drøftelse ikke bare af detaljer i lovforlaget men også om de andre mere centrale områder, som har været nævnt, om ledelsen af den centrale fond og om placeringen af fondens midler. Om fondens ledelse vil jeg gerne sige, at jeg er helt parat til at drøfte dette spørgsmål nærmere i udvalget. Jeg er enig med hr. Erik Andersen (Fr.borg amt) i, at det er en forvanskning af kendsgerningerne, når der tales om, at det bliver en LO-domineret fond. Det fremgår klart af lovforlaget, at det er ikke tilfældet.

Jeg har også tidligere tilkendegivet, at jeg var parat til at overveje spørgsmålet om at sikre større repræsentation fra arbejdspladserne i fondens ledelse. Vi kan så nærmere diskutere, hvordan dette problem løses mest hensigtsmæssigt og mest demokratisk, og jeg kan ikke se, at der i denne forbindelse er noget til hinder for en udvidelse af fondens repræsentantskab, sådan at vi får arbejdspladsernes folk mere direkte med i dette omfattende fællesskab. Det kan da også overvejes, som hr. Erik Andersen (Fr.borg amt) var inde på det, om fondens ledelse bør udbygges med forskellige brancheudvalg eller lokale råd, som der også har været tanker fremme om. Det samme gælder ønsket

[Arbejdsministeren.]

om erhvervsrepræsentanter i fondens ledelse. Også det er jeg parat til at forhandle om.

Det er rigtigt, som hr. Erik Andersen (Fr.borg amt) sagde det, at der har været rettet meget stærk kritik mod, at $\frac{2}{3}$ af bidraget obligatorisk skal genanbringes i aktieselskaber med over 50 ansatte. Jeg vil gerne for en ordens skyld sige, at jeg er enig i de synspunkter, han har fremført. Det er også et spørgsmål, der kan forhandles, også fordi den nye aktieselskabslov, som træder i kraft den 1. januar 1974, sikrer lønmodtagerne repræsentation i selskabernes ledelse.

Hr. Simonsen begyndte så temmelig voldsomt med at sige, at en ny første behandling er en provokation. Jeg forstår ikke, at han kan opfatte det på den måde. Regeringen har straks fra starten tilkendegivet, at det er en lovgivning, vi tillægger meget stor betydning, og jeg synes snarere, at han burde opfatte dette, at der er behov for en ny første behandling, som et udtryk både for langmodighed og forhandlingsvilje; denne forhandlingsvilje er altså fortsat til stede.

Hr. Simonsen pegede på nogle gallupundersøgelser, som jeg også har set, men som jeg må erkende at jeg ikke kan tillægge overvejende stor betydning. Jeg synes, at de i høj grad bærer præg af den måde, spørgsmålene er stillet på. Jeg tror godt, man kunne stille spørgsmålene på en anden måde og få et ganske andet resultat ud af en sådan gallupundersøgelse.

Hr. Simonsen sagde videre, at HKs formand havde udtalt, at man skulle vente med at gennemføre forslaget, til det er moment for gennemførelse — sådan forstod jeg det. Jeg er da meget vel klar over, at det er ikke et forslag, der skal jaskes igennem, og denne første behandling for anden gang er jo også et udtryk for, at regeringen ikke har ønsket at jaske en så stor reform som denne igennem. Når dette er sagt, vil jeg gerne føje til, at Max Harvø i princippet er ganske enig i det lovforslag, som ligger på bordet

her, og som vi i dag har til behandling. Det har han også for nylig givet udtryk for i en samtale, jeg havde med ham i tv.

Hr. Simonsen fremførte nogle synspunkter, som lå meget på linje med det, erhvervsorganisationerne har fremført — også andre har været inde på dem. Han sagde bl.a.: Regeringen har ikke kunnet tilbagevise, at lønmodtagerne selv kommer til at betale. Han sagde videre: Der bliver ikke tale om nogen større produktivitet i forbindelse med en ØD-ordning som foreslået af regeringen. Der bliver ikke tale om større opsparring. Derimod er det mere sandsynligt, der bliver tale om stigende priser og højere skatter, specielt for de bidrag, der skal betales for de offentligt ansatte. Det er jo det samme, som erhvervsorganisationerne har påstået. Jeg mener, at de svar, vi har givet erhvervsorganisationerne, tilbageviser disse påstande.

Hr. Simonsen sagde videre, at af materialet fra erhvervsorganisationerne fremgår det, at værditilvæksten bliver gemt i den centrale fond. Jeg skal ikke gå nærmere ind på alt dette materiale, men jeg vil dog gerne sige, når hr. Simonsen og hr. Enggaard i dag har været inde på disse synspunkter, at jeg mener, erhvervsorganisationernes forudsætning om, at de private virksomheders ØD-bidrag vil blive overvæltet på priserne, er udtryk for en meget statisk betragtning, hvorved man helt ser bort fra, at gennemførelsen af ØD-forslaget vil give anledning, efter vor opfattelse, til en forstærket produktivitetstigning i erhvervene. Jeg tror, at opsparringen i kraft af ØD-ordningen i løbet af ganske få år vil give et betragteligt tilskud til den samlede opsparring i samfundet og dermed skabe plads til og finansieringsmuligheder for en forøgelse af investeringerne i erhvervslivet. Det har jo netop været en af bevæggrundene bag udformningen af ØD-forslaget, at der var et stærkt behov for en udvidelse af investeringsmulighederne, og adskillige erhvervsorganisationer har gentagne gange givet udtryk for, at vi i en årrække ville være stillet over for et

[Arbejdsministeren.]

meget stort problem med at løse de finansieringsproblemer, der er tale om på dette felt.

Jeg vil ikke lægge skjul på, at moderne industri kræver en enorm kapitalindsats. Der må nødvendigvis præsteres en betydelig opsparing for at tilgodese dette behov. Uden en sådan opsparing vil vi ikke kunne opretholde og videreudvikle industrien og andre vigtige dele af dansk erhvervsliv. Jeg tror, at kravene til kapital vil blive endnu større end dem, vi har kendt i de senere år, og end dem, vi kender i dag. Forholdet er jo det, at den mere gammeldags metode til opnåelse af denne større opsparing og kapitaltilførsel er en forøgelse af overskuddet i virksomhederne. Derfor appellerer man jo også til lønmodtagerne om at være tilbageholdende med hensyn til lønkrav. Jeg vil ikke, og det vil vi ikke i regeringen, afvise denne problemstilling. Vi erkender fuldt ud, at der skal være den nødvendige kapitaltilgang til industrien og til andre vigtige erhverv, hvis den fulde beskæftigelse og fortsat økonomisk fremgang her i landet skal sikres. Det er ikke på det punkt, der for så vidt er nogen uenighed, heller ikke mellem erhvervsorganisationerne og regeringen; nej, uenigheden drejer sig vel først og fremmest om, hvorvidt den større opsparing, den større kapitaldannelse, skal ske på gammeldags maner, eller om vi kan nå frem til en mere tidssvarende og mere demokratisk måde at løse dette problem på.

Mig forekommer det ikke helt rimeligt, at kapitaltilvæksten så godt som udelukkende tilfalder de formelle ejere af produktionsmidlerne, når de private investeringer i stigende omfang sker ved hjælp af lånt kapital samt ved hjælp af en voksende opsparing hos lønmodtagerne. Hertil kommer den del af den samlede opsparing, der jo opnås via overskuddet på statsbudgettet, som finansieres over skatterne.

Hvad betyder alt dette? Det betyder i realiteten efter min mening, at det fortrinsvis er lønmodtagerne her i landet, som vel udgør omkring 80 pct. af skatteyderne, der sikrer denne opsparing til investeringer i erhvervslivet. Det er lønmodtagerne, der enten direkte eller indirekte præsterer den væsentligste del af denne årlige opsparing i det danske samfund, og derfor kan det ikke være rimeligt, at denne nødvendige kapital-

tilgang skal fremskaffes på en måde, der i realiteten betyder større ulighed i kapitalernes fordeling og dermed større koncentration af kapitalen på færre hænder, som vi jo også har oplevet det.

Det er efter min opfattelse det, der er selve kernen i den aktuelle diskussion om økonomisk demokrati. Lønmodtagernes ønske om større indflydelse og om medbestemmelsesret på arbejdspladsen er et gammelt krav; det, de ønsker nu, er også at komme ind i det økonomiske system og få medejendomsret til de værdier, de hver eneste dag gennem deres arbejdsindsats er med til at skabe. Det synes jeg nok skal meget stærkt ind i billedet, når vi diskuterer disse ting.

Må jeg så lige føje til, at det er beregnet — vel, det er skøn, og det kan være behæftet med usikkerhed — af vore økonomer, at en ekstra produktivitetstigning på 1/2 pct. om året i indkørigsperioden vil være tilstrækkelig til fuldt ud at finansiere erhvervenes ØD-bidrag. Der er derfor grund til, synes jeg, at forvente, at faktorerne større opsparing, forbedret arbejdspladsmiljø samt udnyttelse af medarbejdernes viden meget hurtigt vil kunne give den nødvendige produktivitetshøjelse, således at det ikke vil være nødvendigt at forhøje priserne for at dække ØD-bidragene.

Også påstanden om — det var navnlig hr. Enggaard, som var inde på det — at det offentlige ØD-bidrag skal betales ved skatteforhøjelser, hviler efter min mening på nogle formelle betragtninger, der helt ser bort fra de realøkonomiske overvejelser, som jo lægges til grund for finanspolitikken.

Ifølge disse overvejelser er der ikke behov for en forøget skatteopkrævning til finansiering af det offentlige ØD-bidrag, idet der ikke ved denne overførsel af midler til ØD-fonden skabes forbrugsmuligheder, som det er nødvendigt at neutralisere gennem øget skatteudskrivning.

Forholdet er jo det, at den offentlige sektor gennem en årrække har haft en bruttoopsparing, som har oversteget den offentlige sektors egne investeringer med milliardbeløb, der herefter er blevet tilført den private sektors investeringer. Ved det offentliges indbetalinger til ØD-fonden sker der selvsagt en formindskelse af det offentliges overskudsopsparing, men den nedgang modsva-

[Arbejdsministeren.]

res af en tilsvarende forøget opsparing i ØD-fonden, hvor den suppleres med den opsparing, som stammer fra de private virksomheders bidrag.

Der vil på intet tidspunkt uanset de løbende udbetalinger af fondsbeviser blive tale om en nedgang i den samlede opsparing hos fonden og det offentlige, som realøkonomisk kunne motivere en forhøjelse af skatterne; tværtimod fremkommer der i løbet af ganske få år en betydelig opsparingsforøgelse, som med uændrede skatter kan danne grundlag for en forøgelse af investeringerne.

Så har man også påstået, at den enkelte ikke får noget ud af det, og at den enkelte selv kommer til at betale. Lad mig først nævne, at en af fordelene ved regeringens ordning er, at den enkelte lønmodtager løbende vil få et økonomisk udbytte i kraft af, at fondsbeviserne løbende indløses efter en 7 års bindingsperiode. At dette også er den enkelte lønmodtagers ønske, viste den ØD-undersøgelse, som blev foretaget blandt metalarbejderforbundets medlemmer: ifølge denne undersøgelse ønskede 64 pct. at hæve sin andel efter en vis periode; det var ganske vist 5 år og ikke de 7 år, som vi har foreslået.

Erhvervsorganisationerne har forsøgt at påvise — og det er jo også kommet til udtryk her i dag — at den enkelte lønmodtager ikke får noget ud af ØD-ordningen i sit erhvervsaktive liv, at han ved det 67. år får betydelig mindre udbetalt, end han ville have fået gennem en almindelig kapitalpensionsordning.

Lad mig først sige her, at dette regnestykke med den enkeltes økonomiske udbytte efter min opfattelse hviler på de forkerte forudsætninger, jeg allerede har nævnt om forhøjede priser, forhøjede skatter samt for kapitalpensionens vedkommende tillige nogle højst uklare forudsætninger om præmiebetaling, skattefradrag, forrentning m. v. Forholdet er simpelt hen det, at for den enkelte lønmodtager gælder det, at de første generelle udbetalinger fra fonden vil finde sted i 1983; det drejer sig om fondsbeviserne for 1975, hvor bidragssatsen kun er ½ pct. Beløbet vil blive omkring 700 kr. pr. lønmodtager. Så vokser beløbet i de følgende år i takt med de stigende bidrag, sådan at det skønnes, at der i 1988 kan udbe-

tales ca. 6.000 kr. og i 1992 ca. 14.000 kr. pr. lønmodtager. Herved er det altså forudsat, at man hæver sine beviser straks ved udløbet af en 7 års periode. Hvis lønmodtageren derimod lader beløbene stå og hermed foretager en opsparing i fonden, vil han f. eks. i 1988 kunne hæve i alt 20.000 kr. og i 1992 godt 70.000 kr. Og lad mig så endelig nævne — jeg skal ikke gøre mere ud af dette — at for den lønmodtager, som i 1992, altså om 19 år, ved det fyldte 67. år træder ud af ØD-ordningen og derfor yderligere kan indløse de fondsbeviser, hvor bindingsperioden ikke er udløbet, gælder det, at han, hvis han løbende har hævet sine fondsbeviser efter udløbet af bindingsperioderne, kan få udbetalt ca. 105.000 kr. inden fradrag for skat, og er han kommet ind under ordningen f. eks. i 1975 og har ikke hævet nogen af sine fondsbeviser, vil han inden fradrag af skat kunne hæve ca. 160.000 kr. Det er altså ikke småpenge, det drejer sig om.

Til hr. Enggaard har jeg ikke så forfærdelig mange bemærkninger at gøre. Det var de traditionelle indvendinger. Hr. Enggaard sagde videre, at han gerne ville have undersøgt spørgsmålet om, hvorvidt tvangsplacering af midler kunne betragtes som ekspropriation. Det kan vi da godt få nærmere undersøgt; jeg vil dog allerede gøre opmærksom på, at det skam blev undersøgt, før lovforslaget første gang blev fremsat her i tinget, og det mener man ikke i justitsministeriet at det er; men vi kan jo godt tage det spørgsmål op igen. I den sammenhæng henviser jeg i øvrigt både til hr. Erik Andersen (Fr.borg amt)s og mine egne udtalelser om dette spørgsmål.

Jeg skal ikke sige meget til hr. Enggaard, hvis indlæg var præget af, at venstres landsmøde jo viste, at man faktisk ikke havde noget standpunkt til ØD. Det tror jeg var den opfattelse, hele befolkningen fik.

Hr. Enggaard rejste spørgsmålet om dagspressens frie stilling og nævnte, at den må sikres. Jeg kan ikke se, at dette på nogen måde skulle kunne hindre dagspressens frie stilling. Det er muligt, man fik en lidt mere demokratisk ledelse, end man har nogle steder, hvis dette forslag blev gennemført; jeg skal ikke gå nærmere ind på det her, men jeg kan helt henviser til statsministerens udtalelse herom, da vi diskuterede dette spørgsmål i februar måned.

[Arbejdsministeren.]

Hr. Niels Helveg Petersen var uenig i de vigtigste principper. Han sagde bl. a. herudover, at de offentligt ansatte ikke bør være med. Her er jeg — og det synes jeg jeg vil præcisere — ganske uenig med hr. Niels Helveg Petersen. Jeg mener, at samtlige lønmodtagere i dette land som andre grupper er med til at skabe det samlede produktionsresultat — hvorfor skulle en gasværksarbejder eller en arbejder på et elektricitetsværk ikke være med? Jeg mener, at man ikke kan skille det ud og sige: her er visse produktive grupper, her er andre, og der er mindre produktive, som bør holdes udenfor. Jeg mener, der er tale om en fælles indsats af de omkring 2 mill. lønmodtagere, vi har her i landet, og jeg mener, det er både ret og rimeligt, at alle bliver omfattet af en sådan ordning.

Jeg kan heller ikke være enig med hr. Niels Helveg Petersen, når han taler om, at der bliver tale om en stor og dyr administration. Den måde, denne lovgivning er lagt til rette på med samarbejde med ATP, med kildeskattedirektoratet, giver megen sikkerhed for, at det bliver en meget enkel administration, bl. a. fordi ATP-registret jo har samtlige arbejdsgivere og samtlige lønmodtagere, som er inde under ATP-ordningen, registreret.

Når hr. Niels Helveg Petersen derefter siger, at der i tinget kan skabes flertal med S og SF, og at vi derefter får en folkeafstemning, ja, så vil jeg bare sige: lad os nu se, om dette flertal kan etableres. Jeg ser gerne et bredere flertal, jeg ser også gerne, at de radikale i alle tilfælde er med i en ordning. På den anden side må jeg erkende, at jeg meget gerne ser de helt afgørende principper opretholdt, og dem har man jo fra radikal side foreløbig taget afstand fra, hvilket formentlig ikke forhindrer, at man alligevel kan snakke om tingene i udvalget.

Hr. Niels Helveg Petersens synspunkter harmonerer jo heller ikke med det, hr. Aage Frandsen umiddelbart efter sagde, nemlig at man ikke har nærmet sig regeringens synspunkter. Man er enig på nogle punkter, uenig på andre punkter. Jeg skal ikke, selv om det nok kunne være fristende, gå ind på en række af de synspunkter, som hr. Aage Frandsen her har fremført; det ville i realiteten være at foregribe førstebehandlingen

af de lovforslag, som vi formentlig skal have til behandling her i løbet af 8-14 dage — hvad ved jeg. Det er ikke ensbetydende med, at jeg ikke har synspunkter med hensyn til det forslag, som SF nu har fremsat. Forholdet er også det, at jeg på en række områder ikke er enig med SF i det forslag, der ligger, og at jeg mener, vort er væsentlig bedre; men jeg synes, vi skal gemme den diskussion, til SF's forslag kommer til første behandling.

Jeg vil i øvrigt gerne sige tak for den fornyede debat, vi har haft om økonomisk demokrati. Jeg håber, at vi ligesom får et lidt mere aktivt udvalgsarbejde i gang efter denne førstebehandling, og jeg vil gerne sige, at jeg er meget villig til at medvirke med alle de oplysninger, man ønsker, også medvirke i positive forhandlinger, så vi kan nå frem til en løsning af dette vigtige spørgsmål.

Erik Andersen (Fr.borg amt): Jeg har et par bemærkninger; det er ikke så mange, efter at arbejdsministeren har svaret så udførligt på ordførernes betragtninger. Men jeg synes alligevel, at jeg vil sige et par ord mere om de centrale fonds. Det var jo en fællesnævner for venstres, det radikale venstres og det konservative folkepartis ordførere, at de var imod centrale fonds. Jeg fundrer over, om det alene er centrale fonds, ejet i fællesskab af lønmodtagere, de tre partier er imod. Hvis det virkelig er sådan, at man er imod centrale fonds, har jeg manglet nogle protester mod den samfundsudvikling, der har fundet sted igennem de seneste år, jeg har manglet nogle klare reaktioner imod de store sammenlægninger, der har fundet sted af banker og af sparekasser. Er det ikke sådan, at man har accepteret disse sammenlægninger ud fra en erkendelse af, at den moderne teknologi kræver sammenlægning, også for pengevæsenets vedkommende? Er det ikke sådan, at man også har accepteret, at forudsætningen for at få en tilstrækkelig stor kapitaldannelse var disse fusioner?

Jeg kunne fristes til at spørge, hvordan partiet venstres ordfører har det, måske særlig i forholdet til de bestræbelser, der gøres for at sammenlægge alle mejerier her i landet. Fra at have haft omkring 2.000 mejerier stræber man mod at få ét mejeri,

[Erik Andersen (Fr.borg amt.)]

Danmark, altså en ganske betragtelig sammenlægning, en meget stor fusion og en anselig kapitalophobning.

Vi kan få den opfattelse, at det, man er imod i regeringsforslaget om centrale fonds, er ejerforholdet til denne centrale fond. Hvis det er tilfældet, er det jo ikke regeringsforslaget, der er afklædt af hr. Simonsen, men så er det hr. Simonsens forhold til bl. a. Industrirådet og øvrige erhvervsorganisationer, der er afklædt. For her vælger man altså alene at støtte erhvervsorganisationernes modstand imod demokratiseringen af økonomien i erhvervslivet og overser helt de ganske betydelige grupper af lønmodtagere, der findes i dette land; som sagt af arbejdsministeren: omkring 80 pct. af den erhvervsaktive del af befolkningen er lønmodtagere.

Jeg vil også tage udgangspunkt i hr. Simonsens indlæg for ligesom at slå fast, at jeg tror, vi er inde på en rigtig tankegang, når hr. Simonsen siger, at det nok er en grundlæggende forskel, der eksisterer hos os, en grundlæggende forskel i vores måde at betragte samfundsøkonomien og demokratiseringsbestrebelseerne i erhvervslivet på. Hr. Simonsen siger, at der er intet i det system, regeringen foreslår, som animerer lønmodtagerne til øget interesse for deres virksomhed og dermed et større produktionsresultat. Det er muligt, hr. Simonsen har ret, men det er heller ikke noget nyt akkordsystem, regeringen og socialdemokratiet forlanger eller foreslår. Det er ikke noget nyt akkordsystem, og hr. Simonsen må være meget ude af trit med de lønmodtagergrupper, han plejer at være venlig at komme i, når han ligesom fremhæver, at det må være et gode, hvis der i et sådant system indlægges et produktivitetsinciterende system. Ville et sådant system efter hr. Simonsens opskrift ikke være endnu værre end de akkordsystemer, som lønmodtagerne i erhvervslivet netop nu slås for at frigøre sig for? Akkordsystemet har dog den fordel, at det omgående og umiddelbart registrerer, hvor meget eller hvor lidt man har tjent, hvorimod incitamentet i det, jeg forstod hr. Simonsen ville gå ind for, en form for udbyttedeling, har et meget indirekte og et meget langt forløb, og først længe efter, at præstationen er sket, har man mulighed for at se, om den

har påvirket fortjenesten. Disse udbyttedelingsordninger i forholdet til de produktive kræfter og lønmodtagerne er jo heller ikke sagen, når vi ved, at den andel af produktionen, der i dag kan påvirkes gennem manuel indsats fra lønmodtagernes side, bliver mindre og mindre. Mere og mere af produktionen, mere og mere af arbejdet, overlades til maskinel halvautomatisk eller helautomatisk udførelse, og det gælder ikke alene i industrien, det gælder jo meget langt ind i både administration og forskellig anden form for servicevirksomhed. Så det er rigtigt, når hr. Simonsen fremhæver, at der på dette punkt er en forskel mellem hr. Simonsens parti og socialdemokratiet.

Vi tror, der er andre værdier end netop gulerodsbelønningen i form af en akkord eller en udbyttedelingsordning. Vi stræber ikke efter disse systemer. Vi stræber efter på et demokratisk grundlag at opbygge — også i virksomhederne — en rettigheds- og en ansvarsfordeling, som får fuldt oplyste mennesker til at medvirke i en fælles anstrengelse.

Vi har ikke været, og vi er heller ikke i dag stærke tilhængere af det såkaldte konkurrencesamfund, og her er forskellen nok stærkest mellem regeringen, socialdemokratiet og de borgerlige partier. Den er i alt fald stærk nok til, at jeg vil vove at sige, at vi ikke på noget område, og da slet ikke på det område, der hedder økonomisk demokrati, ønsker at medvirke til en forøgelse af konkurrenceevnen.

Jeg glædede mig over den positive indstilling, der i øvrigt var hos de tre borgerlige partiers ordførere til industrielt demokrati, og jeg forstår, at vi uden videre her i folketinget kan få fremsat og enstemmigt vedtaget en lov, der afskaffer arbejdsgiverens ret til at lede og fordele arbejdet. Det vil være et godt og et fornuftigt supplement til hovedaftalen, og da der jo er så udbredt enighed om det, bør vi vel opfordre regeringen til at træffe foranstaltninger dertil.

Jeg er glad for hr. Niels Helveg Petersens bemærkninger om, at han ville medvirke til et godt og sagligt udvalgsarbejde. Jeg forstår ikke hans dertil knyttede bemærkning om, at regeringens forslag ikke ville kunne bæres gennem et sådant udvalgsarbejde. Hvis det er hr. Niels Helveg Petersens opfattelse, burde han jo have gjort sig selv og

[Erik Andersen (Fr.borg amt).]

alle os andre i folketinget den tjeneste at have medvirket i et sagligt og godt udvalgsarbejde i afvigte samling, for så ville forslaget jo have været klædt af efter hr. Niels Helveg Petersens påstand. Jeg tror, det snarere er frygt hos de borgerlige partier for, at man ikke gennem sagligt udvalgsarbejde kan fremskaffe argumentation imod regeringens forslag — jeg tror, det er denne frygt, der har afholdt de borgerlige partier fra at deltage aktivt i udvalgsarbejdet, og jeg skal være glad, hvis den frygt er bortvejret. Jeg nærer i alt fald ingen frygt for, at regeringens forslag ikke kan stå sig imod de borgerlige partiers.

Simonsen: Jeg må indrømme, at hr. Erik Andersen (Fr.borg amt) vender tingene ikke så lidt på hovedet i det indlæg, vi lige har hørt på. Jeg har jo overhovedet ikke talt om, at man igennem et forslag til medbestemmelse og medejendomsret skulle fremme noget akkordræssystem. Jeg har i og for sig bare i al min naivitet taget et af arbejdsministerens mange anvendte argumenter for det forslag, regeringen står for, som jeg ikke mener bliver opfyldt, men som arbejdsministeren gang på gang har fremhævet, netop dette, at regeringens forslag vil kalde nye ressourcer frem på arbejdspladserne, fordi det får mulighed for at virkeliggøre de enkelte menneskers indsats i højere grad. Det synspunkt, den målsætning, er vi meget enige i. Vi tror ikke på, at den opnås gennem regeringens forslag, men det er det, vi har sigtet til, og ikke noget spørgsmål om at pace nogen frem. Vi må blot konstatere, at der ikke er nogen som helst chance for, at den enkelte lønmodtager kan lade sin indsats og sin interesse — og det er vel primært spørgsmålet om interesse — påvirke af det, regeringen her foreslår, for der er ingen muligheder for påvirkning.

Det er jo også en bagvendt problemstilling, når hr. Erik Andersen (Fr.borg amt) begynder at drage sammenligninger med bankfusioner. Ja men hvad har det med sagen at gøre? Vores modstand mod regeringens forslag om lønmodtagernes medejendomsret går jo alene på, at man i virkeligheden gennem forslaget tager penge fra lønmodtagerne og anbringer dem i en central fond, som man skal bruge inden for LOs ledelse til at køre erhvervslivet og samfun-

det som helhed på tværs af folketingets dispositioner. Det er jo det, der finder sted, og det er det, vi vender os imod. Jeg tror, hr. Erik Andersen (Fr.borg amt) har misforstået mig, hvis han mener, vi skulle have noget imod, at det, såfremt der i øvrigt var tilslutning til en sådan fond, så var lønmodtagernes. Det er ikke det, det drejer sig om; nej, vi er tilhængere af, at lønmodtagerne selv skal kunne disponere over de penge, som de indtjener via deres arbejde. De skal selv kunne bestemme, hvad de investerer dem i. Det er respekten for det enkelte menneske, vi herigennem ønsker at præcisere.

Når hr. Erik Andersen (Fr.borg amt) taler om konkurrencesamfundet, må jeg sige, at der selvfølgelig kan være ting ved konkurrencesamfundet, som skal rettes, og det synes jeg vi sådan set har været i stand til hele tiden gennem årene i folketinget. Men jeg håber da sandelig ikke, at hr. Erik Andersen (Fr.borg amt) med sine bemærkninger vil nå frem til, at vi skal afskaffe det konkurrencesamfund, der til trods for enkelte negative virkninger, som bliver rettet undervejs, er det samfund, som er grundlaget for, at vi overhovedet har den velstand, som tilfældet er i 1970'erne.

Så meget om hr. Erik Andersen (Fr.borg amt), for jeg vil meget gerne også have lejlighed til at komme med nogle kommentarer til arbejdsministeren.

Jeg beklager selvfølgelig, at arbejdsministeren synes, jeg har været lidt provokerende i mine bemærkninger, men jeg mener i virkeligheden, at der er tale om en provokation, når man genfremsætter dette forslag. Jeg synes også, at debatten her i dag har vist, at selve regeringens parlamentariske grundlag har mange men'er. Man har ligefrem fra SF's side brugt ordførertalen til at opstille de mange punkter, hvor man var uenige med regeringen, og jeg er enig med hr. Aage Frandsen i, at der i og for sig ikke dér er så stor forskel i forhold til den ordførertale, som hr. Aage Frandsen holdt, sidste gang vi havde første behandling. Når modstanden, som herigennem er dokumenteret, er så kraftig, som den er, opfatter jeg det som en provokation, og jeg har i hvert fald meget svært ved at konstatere nogen langmodighed hos regeringen. For en mindretalsregering er trods alt i den situation, at såfremt den ikke kan få tilslutning til sine

[Simonsen.]

forslag, må den lade være med at fremsætte forslagene, og jeg synes, det havde været nok så klogt af regeringen, om den havde gjort det i dette tilfælde.

Arbejdsministeren kom derefter med en række bemærkninger omkring spørgsmålet om opsparing og de muligheder, som han mente der gennem regeringens forslag lå for en større investeringslyst og dermed en større produktivitet, således at påvirkningen af priser og lønninger ikke blev den, som jeg havde antaget.

Nu synes jeg nok, det er vigtigt at fastslå over for ministeren, at investeringerne jo først og fremmest bestemmes af, hvor mange sunde investeringsmuligheder der foreligger for erhvervslivet, og ØD-kapitalen gør i sig selv ikke nogen som helst nye investeringer rentable; tværtimod vil mange investeringer blive mindre rentable, fordi lønsudsudgiften jo påfører virksomhederne en ekstra omkostning. Dertil kommer også, at udsigten til, at den centrale fond kan få en dominerende indflydelse på virksomheden, vil afholde mange, som jeg også var inde på i min første tale, fra at sætte nyt i gang.

Det er heller ikke påvist, mener jeg, at regeringens forslag giver øget opsparing, for der vil blive tale om, at man gennem en tvangsopsparing, som det også er — det er jo mange forskellige ting efterhånden, men det er også en tvangsopsparing — i hvert fald vil forhindre al interesse og mulighed for, at der skulle blive præsteret nogen privat opsparing. Man må også nok sige, at de penge, der her skal omflyttes, vel er penge, der i forvejen i stor udstrækning bliver brugt til investeringer i virksomhederne. Derfor må vi stadig væk konstatere, at der ikke er nogen reel baggrund for, at der skulle blive præsteret en større opsparing, og at denne igen skulle manifestere sig i en større produktivitet.

Men regeringen har også et andet formål, siger arbejdsministeren: vi skal søge at komme den skæve formuefordeling til livs. Jeg vil sige, at hvis formuefordelingen var så skæv, som regeringen og ministeren undertiden giver det indtryk af, kunne der måske nok være grundlag for eftertanke. Men hvad er egentlig de faktiske forhold? Ja, for det første må vi konstatere, at den

formuestatistik, som regeringen bygger sin argumentation på, ikke er nogen fuldgældig formuestatistik. Den bygger på de private virksomheder, den bygger på bolig osv., men den bygger f. eks. ikke på alle de ting, der er kollektivt ejede i dette samfund, den bygger ikke på de sociale boligselskaber, den bygger ikke på statsvirksomheder, DSB osv., som jo også skal med ind, hvis vi virkelig skal vurdere, hvordan formuefordelingen er i dette land.

Man kunne endelig føje til, at selv om regeringen skulle komme i den situation, at den fik det forslag, vi her taler om, gennemført, ville det ikke ændre formuestatistikken med ét eneste tal; det vil ikke, sådan som formuestatistikken opgøres i dag, have nogen indflydelse på den, for der er tale om en kollektivt ejet fond.

Men hvad er det så egentlig, der er tale om, når vi ser på formuestigningerne? Ja, vi kan jo konstatere, hvis vi ser på de sidste 4 år, at 50 pct. af formue tilvæksten har fundet sted på boligområdet. Det er her, der virkelig er tale om en væsentlig stigning af formuer, men det er til gengæld også her, såfremt regeringen da ikke forhindrer det for meget, at mange lønmodtagere, fordi de er ejere af en bolig, får andel i den formue tilvækst. Hvis vi ser på, hvordan formue tilvæksten er i erhvervslivet, er der tale om i den foregående 4 års periode en stigning på 5 pct. Er det så ikke at overdimensionere denne debat ret så voldsomt, når arbejdsministeren kommer med bemærkninger om, at dette her skal have til formål at vende op og ned på de uretfærdige tilstande? Det er jo ikke de store formuestigninger i erhvervslivet, der i realiteten er tale om.

Ja, sådan kunne man fortsætte med mange af de ting, som arbejdsministeren her har været inde på i sine svar. Men der er én ting, jeg godt vil omtale lidt mere til sidst, og det er spørgsmålet om opfattelsen af nærdemokratiet. Arbejdsministeren og hr. Erik Andersen (Fr.borg amt) søger begge at give det indtryk af, at man gennem opbygning af denne fond skulle give mulighed for udbygning af nærdemokrati, og jeg må derfor spørge: hvor kommer dette nærdemokrati ind? Når man opsamler så betydelige midler, som der er tale om her, i en kollektiv fond med en ledelse, hvis valgform man for min skyld kan diskutere til dommedag, for

[Simonsen.]

det ændrer ikke ved de fundamentale principper, men som er en central fond med en beskeden ledelse, så har jeg meget svært ved at se, at det skulle give nogen som helst form for nærdemokrati og medindflydelse på den enkeltes arbejdsplads. Når jeg taler om nærdemokrati og medindflydelse, er det — for igen at gentage hr. Erik Andersen (Fr.borg amt)s bemærkninger — ikke for at øge noget produktivitetstempo i relation til diskussionen om akkordræset; nej, så er det primært et spørgsmål om at give det enkelte menneske en større mulighed for at virkeliggøre sig selv på arbejdspladsen ved at blive inddraget i beslutningerne omkring det, der sker, omkring vedkommendes arbejde, omkring virksomheden som helhed. Det er det, der er det afgørende for det enkelte menneske, og det kan en central fond, uanset om man foretager valg på den ene eller den anden måde, aldrig nogen sinde komme til at tilfredsstille. Det er her, den fundamentale forskel i vores opfattelse ligger.

Enggaard: Denne debat er jo på mange måder blevet en gentagelse af den argumentation, som blev ført frem allerede under vinterens førstebehandling, og jeg skal ikke bruge tid på at gå ind i den, for det bliver jo heller ikke sidste gang, vi mødes i en diskussion af denne principielle karakter. Jeg kan konstatere, at synspunkterne ikke har ændret sig meget siden i vinter, og at det vel mere er en faktisk udbygning af argumentationen, som har præget debatten siden da.

Et par konkrete ting i det, som arbejdsministeren har fremført bl. a. til mig i sine svar, vil jeg gå ind på. Betragtningen om kasseoverskuddets størrelse i forhold til de indbetalinger, der foretages fra den offentlige sektor, dvs. kommuners og amters og statens bidrag til den centrale fond, finder jeg stadig væk interessant. Arbejdsministeren fremhævede den realøkonomiske betragtning, at en opsparing i statens eller kommunernes kasse var af samme karakter som den opsparing, der fandt sted i den centrale fond, og derfor kunne man, om jeg så må sige, bytte opsparing ud. Vel, det afhænger jo noget af, hvad den centrale fond bruger sine midler til. Jeg har opfattet det derhen, at den centrale fond først og fremmest

skulle investere i produktionsmidler, og at den vel også kunne anskaffe fast ejendom og andre ting. I og med at en væsentlig del af pengene i den centrale fond anvendes til køb af goder, er der en væsentlig forskel i den forbrugsmæssige virkning, det vil have på vores økonomi.

Endelig er der det principielle og meget interessante, at medens man ved, hvad statens kasseoverskud anvendes til eller rettere ikke anvendes til, har vi her fra folketingsingen indflydelse på, hvad den centrale fond anvender de indbetalte midler til. Det var netop en af de karakteristiske ting, som jeg fremhævede i mit første indlæg, at fonden styres af en ledelse, som ikke har forbindelsesled her til folketingsingen, og hvor ingen minister kan drages parlamentarisk til ansvar for den anvendelse, der gøres af fondens midler, eller hvilken udvikling fonden i øvrigt har. Derfor tror jeg, at denne økonomiske diskussion om kasseoverskuddets placering dér, hvor vi i dag har det, eller i ØD-fonden bliver vi næppe færdige med gennem debatten i dag.

Bemærkningerne om dagspressens frie stilling var jeg ikke særlig tilfreds med. Arbejdsministeren fremhævede, at statsministeren havde svaret i vinter, og henviste til det. Nu var der jo ikke meget konkret i statsministerens svar ved den lejlighed; jeg føler mig fremdeles overbevist om, at den danske dagspresses overvejende del føler sig utryg ved det forslag, regeringen har fremme. Den bemærkning, arbejdsministeren fremkom med om, at han ikke så noget risikomoment, men at det måske tværtimod kunne være gavnligt for en mere demokratisk ledelse af dele af pressen, at man fik en sådan indflydelse gennem den centrale fond, tror jeg ikke er egnet til at berolige dagspressen i det spørgsmål, jeg her har fremdraget.

Jeg må konkludere af den debat, der har været, også af den reaktion, der har været på de tanker, som er ført frem fra socialistisk folkepartis side, og den åbning, som socialdemokratiets ordfører, hr. Erik Andersen (Fr.borg amt), foretog over for andre partier, at denne åbning i alt væsentligt vender over mod socialistisk folkeparti. Det kan der for så vidt ikke være noget som helst overraskende i, det forbavser ikke, at den mulighed, der ligesom ventileres igen-

[Enggaard.]

nem debatten her i dag, er, om der mellem socialdemokratiet og socialistisk folkeparti kan findes en sådan forståelse om ændring af de foreliggende forslag, at det kan bære igennem til et flertal. Det er vel hertil, interessen knytter sig i de kommende forhandlinger, og vi må konstatere, at også den debat, vi har haft her i eftermiddag, antyder, at det er det, interessen hos de to partier i første række samler sig om.

Niels Helveg Petersen: Med vilje søgte jeg i mit første indlæg at holde mig til nogle almene principper, fordi der er så mange enkeltheder i denne diskussion, som kunne fortjene at blive kommenteret, at det næsten ikke er til at nå ret meget af det igennem. Jeg bliver nødt til efter arbejdsministerens indlæg at komme ind på et par træk i denne diskussion af mere detailpræget karakter.

Jeg skal lade det med produktiviteten ligge; jeg forstår på arbejdsministeren, at dette forslag vil medføre en vældig forøgelse af produktiviteten. Jeg kunne også forstå på hr. Erik Andersen (Fr.borg amt), at det bestemt ikke var noget, man i øvrigt sigtede efter, sådan at skabe nye systemer, der skulle føre til mere produktivitet. Jeg vil lade den diskussion vente, til vi har P-plan 2. Lad os så se, om ikke regeringens økonomer har 2 forskellige skøn om produktivitetsudviklingen, ét med ØD og ét uden ØD; det kan jo have en vis interesse at se, om man fra økonomisk side er i stand til at beregne den forskel — jeg tvivler.

Så siger arbejdsministeren: nej, dette her vil skam ikke føre til øgede skatter, med en lang række begrundelser. Det synes jeg er interessant. I foråret modtog vi et papir fra regeringen, hvor der jo netop stod, at ved at udskyde ØD, opnåede man besparelser, altså skulle man skrive mindre ud i skat. I år drejer det sig ganske vist kun om 15 mill. kr., men til næste år er beløbet, hvis jeg ikke husker meget fejl, en besparelse på 105 mill. kr. ved ikke at sætte ØD i værk. Man kan

vist ikke fortænke os andre i, at når regeringen sparer penge ved at udsætte ØD, er vi så naive at tro, at ØD er noget, der kostede penge, hvis det var indført. Endelig vil jeg da pege på, at det jo ikke bare er statsbidrag, det her drejer sig om, når det drejer sig om skatter, det drejer sig jo også om kommunerne: $\frac{2}{3}$ af de offentligt ansatte er ansat i kommunerne, og dér gælder arbejdsministerens bemærkning selvsagt ikke.

Så var arbejdsministeren inde på nogle betragtninger, som jeg vil sige henhører under matadorspillet. Der var noget med, at der var nogle, der skulle have 160.000 kr. eller sådan noget ud af dette her; det var i diskussionen om, hvad den enkelte skulle have ud af det. Jeg synes, vi kan gøre den diskussion meget kort, og det tror jeg også kan lade sig gøre på møder rundt om i landet, for jeg tror, befolkningen forstår dette meget godt. De forstår meget godt, at det, der er afgørende for, hvad de har ud af det til sin tid, er den økonomiske situation til den tid og ikke noget om, hvad der står på et stykke papir. Hvis det var sådan, at alle fik 160.000 kr. eller et eller andet beløb, hvad ville finansministeren så gøre? Ville finansministeren så ikke komme og sige: ja men så er vi nødt til at inddrage pengene ad anden vej? Det afgørende er jo: hvorledes udvikler det private forbrug sig? Hvis det får en uacceptabel stigning på grund af udbetalingerne, må finansministeren gribe ind på anden måde. Det tror jeg enhver vil kunne forstå med de erfaringer, vi har med den økonomiske politik.

Så siger arbejdsministeren, at det er meget afgørende for regeringen at få alle lønmodtagere med, og det forstår jeg godt. Det er jo det, som i og for sig er kernepunktet i forslaget: at man vil prøve på at skabe sådan en lønmodtagerideologi, en alle omfattende lønmodtagerideologi, og de skal have fælles interesser, selv om de faktisk jo nok ikke har det så ofte.

Når vi ikke er tilhængere af at inddrage de offentligt ansatte under ØD-ordningen, hænger det just sammen med det, som vi

[Niels Helveg Petersen.]

anser for at være et hovedformål med en ordning om økonomisk demokrati, nemlig at beskæftige sig med selve kapitaldannelsen, tilvæksten. Den sker jo ikke i den offentlige sektor; der sker jo ikke i kraft af de offentligt ansattes arbejde, nyttige og fornuftige arbejde, arbejde, som vi her i folkettinget har sat i værk, nogen kapitaldannelse. Så i det øjeblik man siger: nu skal vi have kapitaldannelsen inddraget under kontrol og givet til de ansatte, kan man godt se bort fra den offentlige sektor. På det punkt er jeg ret så langt enig med hr. Aage Frandsen og SFs forslag, som jo netop for at undgå den konstruktion er gået en anden vej, som jeg i øvrigt ikke har nogen særlig sympati for, men hvor man i hvert fald erkender ud fra et teoretisk synspunkt, at det er meningsløst ud fra synspunktet „andel i kapitaldannelsen“ at inddrage de offentligt ansatte. Det anser jeg også for at være et rigtigt synspunkt, og det går igen i den skitse, vi har lavet.

Arbejdsministeren var ikke imponeret af de administrative omkostninger; det er dog immervæk efter regeringens egne opgivelser 60 mill. kr. om året. Jeg tror ikke, at disse tal holder, men det er jo oplagt et af de emner, vi må gå dybt ned i under udvalgsarbejdet.

Hr. Erik Andersen (Fr. borg amt) rejser det spørgsmål: hvorfor er man så bange for disse fonds? I er jo ikke bange for disse fonds, siger hr. Erik Andersen (Fr. borg amt), bare de er i privat regie. Nej, vi i mit parti har været med til at lave flere fonds. Vi var med til at lave ATP-fond, vi var med til at lave den sociale pensionsfond; vi går da ikke af vejen for en fondsdannelse, hvis den har et fornuftigt formål, og hvis den er fornuftigt indrettet. Men det er jo sådan også efter socialdemokratiets egen opfattelse, at dette er noget helt epokegørende nyt, dette går langt videre end de offentlige fondsdannelser, som vi har været med til at lave, og som vi har fundet fornuftige.

Det, vi er imod med en fondsdannelse af den karakter, der her er tale om, er, at vi ikke anser det for at være rigtigt, at organisationerne skal være landets største kapitalister. Der blev udtalt det synspunkt fra hr. Erik Andersen (Fr. borg amt)s side, at vi i

foråret havde holdt os tilbage af frygt for, at gennem et sagligt udvalgsarbejde ville styrken i regeringsforslaget ret komme for en dag, og så ville forslaget vej til vedtagelse være banet. Det var ikke sådanne forhold, der motiverede det, der skete i foråret.

Når der i sidste samling ikke kom et omfattende udvalgsarbejde i gang, skyldes det først og fremmest, at regeringens forslag kom så sent. Det var bebudet hele samlingen, men nåede frem lige før 1. februar; jeg tror, det blev fremsat en af de sidste dage i januar eller de første dage i februar. Det vil sige, at det kom frem på et tidspunkt, hvor vi var midt i det travleste arbejde i folkettinget, og kom til behandling i udvalget på et tidspunkt, da der var en forhandlingssituation og en konfliktsituation løbende på arbejdsmarkedet. Det anså vi ikke for at være det bedste tidspunkt at påbegynde den grundige udvalgsforhandling på. Hvad det angår, er tidspunktet her i efteråret langt bedre egnet.

Aage Frandsen: Jeg gav i mit første indlæg udtryk for, at en del af de åbninger, som kom til udtryk i hr. Erik Andersen (Fr. borg amt)s indlæg, var vi meget glade for. Der er et par punkter, et par åbninger, som vi er mindre begejstret for. Der var ét punkt, jeg burde have nævnt, som måske er en selvfølge; det er tanken om, at det nærmest må være kapitalejerne, der skal ind som en slags rådgivende instans i forbindelse med lønmodtagerfonden. Det er et punkt, en åbning, som vi ikke er begejstret for.

Men jeg vil sige, at det indlæg, som hr. Erik Andersen (Fr. borg amt) kom med i sidste omgang, gjorde mig endnu mere begejstret, for da markerede hr. Erik Andersen (Fr. borg amt) meget tydeligt det, som vi engang imellem måske ikke rigtig mærker hos socialdemokratiet, men som vi godt kan lide, nemlig den klare modsætning mellem på den ene side VKR og på den anden side de to arbejderpartier, netop på det grundlag, at det gælder spørgsmålet om det kapitalistiske samfund, spørgsmålet om konkurrencesamfundet. Hr. Erik Andersen (Fr. borg amt)s henvendelse til de borgerlige partier om, at når de nu var så begejstrede for spørgsmålet om medindflydelse, skulle man vel næsten henvende sig til regeringen

[Aage Frandsen.]

og bede den om at fremsætte et forslag, tyder på, at vi alle sammen nu kan blive enige om, at det forslag, som SF har fremsat, og som netop fjerner retten til at lede og fordele arbejdet fra kapitalejere og placerer den også hos lønmodtagerne, må vi så kunne blive enige om i princippet. Vi forlanger ikke — som vi aldrig gør — at man skal gennemføre vores tanker helt og holdent, vi har ikke det apparat bag os, som kan stille det hele op 100 pct. sikkert, men i hvert tilfælde tyder det på, at man også fra socialdemokratiets side — jeg ved ikke, om vi skal tro på det, men noget tyder også på, at borgerlige i hvert fald taler om det — kan få klarlagt, at man er indstillet på, at man nu laver, lad os som hr. Erik Andersen (Fr. borg amt) kalde det et supplement til hovedaftalen. Det glæder vi os meget til, når vi skal diskutere vores forslag.

Arbejdsministeren gik ikke ind på de synspunkter, jeg havde fremsat, og det er helt i orden, for den diskussion skal vi have, når vi skal drøfte vores forslag, men der er ét punkt, som jeg godt lige vil vende mig til, og det er spørgsmålet om udbetalingerne. Der kan jeg sige, at vores principielle holdning til hele den ordning er, at selvfølgelig skal en del bruges til styringsmidler, men en anden del opfatter vi netop som en overførsel af midler, af aktiver i virksomheden, ikke som penge, der går ud af virksomheden, men simpelt hen penge, aktiver, der bare overføres som papirer fra kapitalejer til lønmodtager. Det medfører ikke disse omkostninger for virksomheden, som der tales om, men hvis man laver udbetalinger, skal pengene jo ud. Derfor er det, at udbetalingerne også på det område forflygtiger sigtet med de tanker, som vi i hvert tilfælde gør os, og i sidste ende altså også medfører nogle meget ubehagelige ting, for hvis der skal foregå nogle udbetalinger, medfører det også, at pengene skal gå ud af omsætningen, og så må vi altså vende tilbage til det spørgsmål, som vi vanskeligt kan besvare, men som alligevel er relevant: hvem det så er, der kommer til at betale — hvor vi ønsker, at i hvert tilfælde en meget stor del kun bliver overførsel af formue fra kapitalejere til lønmodtagere.

Til allersidst vil jeg sige, at debatten jo nok endnu tydeligere takket være hr. Erik

Andersen (Fr. borg amt)s andet indlæg har markeret forskellen mellem på den ene side VKR og på den anden side SF og socialdemokratiet.

Vi håber, at vi ved det udvalgsarbejde, som skal foregå, kan få de synspunkter ind, som vi har gjort os til talsmand for, nemlig spørgsmålet om kapitalstyring og spørgsmålet om arbejdspladsdemokrati, for netop at sikre, at det, vi nu skal gå i gang med at lave, virkelig medfører en demokratisering, sådan at det er noget, man umiddelbart kan se virker, medens det, hvis man nøjes med det forslag, der ligger her, med ændringer, er noget, som virker på lang sigt — vel virker det, men det kedelige ved forslaget er altså, at det virker på lang sigt. Derimod, hvis man tager fat på dispositionsretten til de midler, der ligger i bankerne og andre finansieringsinstitutter, og tager fat på retten til at lede og fordele arbejdet i virksomhederne, ja, så er det noget, som virker med det samme. Det er noget, som lønmodtagerne kan forstå her og nu.

Arbejdsministeren (Erling Dinesen): Jeg skal gøre det relativt kort i denne omgang, men jeg har lige et par bemærkninger til det, der er blevet fremført.

Først til hr. Simonsen, som fortsat mener, at det er en provokation, at vi genfremsætter lovforslaget, når vi ikke kan regne med at få tilslutning til det. Det må vel siges at være et ærkekonservativt standpunkt. Hvordan var det egentlig gået med de store reformers gennemførelse her i landet, hvis et parti, hvis en regering, fordi man én gang blev afvist, ikke var kommet igen? Havde vi nogen sinde fået fuld folkepension her i landet, hvis vi havde fulgt de retningslinjer, som hr. Simonsen her mener vi skal følge? Det tror jeg ikke vi havde. Derfor skal man heller ikke hos de konservative regne med, at vi er indstillet på den linje, som hr. Simonsen her giver udtryk for.

Når hr. Simonsen gentager, at ØD-kapitalen påfører virksomhederne en ekstra omkostning, må jeg stadig henvise til det, jeg sagde før, og som jeg er helt overbevist om vil holde stik, nemlig at det kun drejer sig om en ekstra produktivitetsstigning på $\frac{1}{2}$ pct., for at det kan hvile i sig selv. Hertil kommer, at midlerne som hovedregel skal placeres i virksomhederne.

[Arbejdsministeren.]

Hr. Simonsen mente ikke, at hr. Erik Andersen (Fr. borg amt) var indstillet på produktivitetstigning, og nævnte i den forbindelse også spørgsmålet om akkord og andre ting. Her vil jeg gerne sige, at den produktivitetstigning, der sker i disse år, næppe sker på grund af akkord- eller andre lønsystemer, som skal fremme produktionen, men først og fremmest gennem fornyelse af produktionsapparatet, gennem mere moderne maskiner, også maskiner, der i højere grad end tidligere fjerner det sure slid.

Når det drejer sig om den skæve formuefordeling og formueudviklingen, hvor hr. Simonsen pegede på, at den især var sket på boligområdet, er det da rigtigt, at der er sket en vældig udvikling dér, men det, vi taler om, er jo den værditilvækst, den merværdi, om man vil, som arbejdere, funktionærer og tjenstemænd hver eneste dag igennem deres arbejde er med til at skabe i virksomhederne, og som nu går med til udbygning af virksomhederne, men altså er noget, lønmodtagerne ikke får nogen andel i; det er det, vi ønsker at få ændret ved med dette forslag.

Hr. Simonsen sagde også, at nærdemokratiet udbygges ikke, og spurgte, hvor det kommer ind. Ja, jeg synes, det fremgår med al ønskelig tydelighed af forslaget. Nok skal man have en central fond af de grunde, jeg allerede har nævnt, men nærdemokratiet kommer jo i høj grad ind, fordi det er lønmodtagerne på hver enkelt virksomhed, som har alle de beføjelser, den investerede kapital i virksomhederne giver dem ret til at have. Det er i høj grad nærdemokrati, mener jeg.

Hr. Enggaard sagde, at der er forskel på den centrale fond og et kasseoverskud. Det er da rigtigt, men sker der denne opsparing måske i milliardbeløb i en central fond, er det vel også givet samfundsøkonomisk, at der ikke er behov for det samme kasseoverskud. Vi ved ikke, hvad fonden anvendes til, sagde hr. Enggaard. Det mener jeg fremgår med al ønskelig tydelighed af bemærkningerne til lovforslaget. Meningen er først og fremmest, at man skal anvende de penge til produktive investeringer i erhvervslivet.

Så nævnte hr. Enggaard igen spørgsmålet om dagspressens frie stilling, og sagde, at den følte sig utryg. Jeg har allerede henvist

til, hvad statsministeren sagde, da vi sidste gang omtalte det, og så vil jeg gerne sige, at jeg sagde ikke noget om, at der blev tale om en mere demokratisk ledelse gennem den centrale fond. Jeg sagde, at det var måske ingen skade til, om der blev tale om en mere demokratisk ledelse. Det vil simpelt hen ske på den måde, at lønmodtagerne får medbestemmelsesret i de enkelte virksomheder, og det er jo det, forslaget går ud på.

Hr. Niels Helveg Petersen nævnte også det med den øgede produktivitet. Jeg har allerede svaret på det.

Så er der dette med skatten. Det er da rigtigt, at regnskabsmæssigt skal man have det stillet op; der skal bruges så og så mange penge. Men det vedrører jo ikke det centrale problem, som samfundsøkonomisk spiller en vældig rolle, nemlig at hvis man får en ekstra opsparing her, er der ikke behov for det samme kasseoverskud, som der ellers ville være behov for. Jeg mener ikke, det vil være berettiget at trække kommunerne ud i denne sammenhæng. Det samme må gælde generelt, også for den andel, som kommunerne skal yde i bidrag, at den opsparing, der bliver tale om, kan modsvare noget af det, der i øvrigt ellers skulle opspares.

De 160.000 kr. afhænger af den økonomiske situation til den tid. Nu tror jeg ikke på, at det er så forfærdelig mange, der vil vente til det 67. år og undlade at hæve deres penge, men det vil de være berettiget til under alle omstændigheder, og de beregninger, som er foretaget, viser jo også, at selv om der i overensstemmelse med de regler, der gælder, sker udbetaling, vil fonden fortsat vokse, i alle tilfælde mange, mange år frem i tiden.

Jeg forstod ikke rigtig hr. Niels Helveg Petersens begrundelse for at holde de offentligt ansatte udenfor. Han siger, at der sker ingen kapitaldannelse i den offentlige sektor på samme måde som i det private erhvervsliv, og det er vel nok rigtigt, men det er for mig at se heller ikke afgørende. Det, der er afgørende for det forslag, der ligger her, for den medejendomsret og den medbestemmelsesret, vi ønsker, er ikke spørgsmålet om, hvorvidt der i hver enkelt virksomhed sker en kapitaldannelse, men det er den arbejdsindsats, der ydes af hver enkelt lønmodtager, og dér mener vi det er diskrimination

[Arbejdsministeren.]

simpelt hen, hvis man ikke har de offentligt ansatte med.

Jeg skal stadig væk ikke gå nærmere ind på hr. Aage Frandsens bemærkninger. Han mener, at udbetaling af midlerne som foreslået efter regeringsforslaget forflygtiger det sigte, man har, og det kan man mene; jeg har nærmest fået den opfattelse, at han mener, fonden skulle anvendes til pensionsformål. Det mener jeg forflygtiger det sigte, vi har. Vi mener ikke bare, der skal være tale om en formel ejendomsret og medbestemmelsesret, vi mener, der skal være tale om en reel medejendomsret til de midler, der går ind i fonden, og som går ind i de enkelte virksomheder.

(Kort bemærkning).

Erik Andersen (Fr.borg amt): Hr. Niels Helveg Petersen fik den opfattelse af mine bemærkninger vedrørende akkordsystemer og udbyttedelingsordninger, at vi i socialdemokratiet skulle være modstandere af produktivitet, eller at der skulle være en konflikt mellem arbejdsministeren og mig her. Til hr. Niels Helveg Petersen kan jeg oplyse, at vi i socialdemokratiet er tilhængere af produktivitetstigninger. Alle de produktivitetstigninger, der bunder i bedre planlægning, i bedre metoder, i en bedre investering, i udvikling af maskinelt hel- og halvautomatisk udstyr, i en bedre trivsel, en rigtigere arbejdsledelse, alle disse former for produktivitetstigninger er vi tilhængere af, og vi mener, vi fremmer disse produktivitetstigninger ved at give lønmodtagerne medejendomsret og medbestemmelsesret.

Det, vi er imod, er produktivitetstigninger i den del, jeg kalder konkurrencesamfundets affaldsprodukter, det konkurrencesamfund, som hr. Simonsen er så glad for. Vi er i socialdemokratiet imod den del af produktivitetstigningen, der invaliderer folk også psykisk på grund af forøget arbejdstempo eller på grund af monotont, trist, elendigt eller dårligt arbejde. Jeg gør opmærksom på, at konkurrencesamfundet har nået en stor milepæl netop i disse år. Aldrig har tilgangen af invalidepensionister været så stor, som den er nu. Den har rundet de 20.000. Den del af konkurrencesamfundet er vi imod, og produktivitetstignin-

ger, der bygger på en forcering af arbejdstempoet, på en udnyttelse af arbejdskraften ved arbejde med sundhedsfarlige midler, er vi imod.

(Kort bemærkning).

Simonsen: Først en kort kommentar til arbejdsministeren. Jeg forstår, at vi kan blive enige et langt stykke ad vejen med hensyn til, hvordan det egentlig ser ud med formuefordelingen, men så føjer arbejdsministeren til, at det, det drejer sig om, er, at lønmodtagerne kan få andel i den værditilvækst, der finder sted inden for virksomhederne. Her må jeg så bare fastslå endnu en gang, at værditilvæksten får ingen enkelt lønmodtager nogen som helst glæde af, for den ligger i fonden. Hvad vil det gavne og glæde en lønmodtager, at man kan sige: jeg er deltager i en fond, som får tilskrevet denne værditilvækst? Hvis man tænker på lønmodtagernes forhold til ATP-fonden, må man nok sige, at det er vist ret så fjernt. Jeg forestiller mig ikke, at forholdet kan blive meget anderledes til den anden fond.

En kort bemærkning til hr. Erik Andersen (Fr. borg amt), der bliver, om jeg så må sige, lidt grov i argumentationen efterhånden. Når hr. Erik Andersen (Fr. borg amt) siger, at han har det imod konkurrencesamfundet, at det invaliderer arbejderne, så må jeg dog sige: ja men mon ikke også vi andre har meget imod det? Jeg har netop søgt at give udtryk for, at vi betragter spørgsmålet om arbejdspladsernes forhold på et meget bredere generelt grundlag end det, der ligger i det forslag, vi diskuterer her. Vi har også sagt, at for os er spørgsmålet om arbejdsmiljøet, spørgsmålet om trygheden helt afgørende ting, der skal løses forud for alt det andet. Det kan vi godt gå i gang med og så lade det andet ligge.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen: Kun for at slå fast, at diskussionen om produktivitetstigningen er startet af arbejdsministeren, som påstår, at gennemførelse af ØD, altså dette, at man på en virksomhed, også i en skole, en offentlig virksomhed, hvad det nu kan være, skal indbetale nogle lønsumsbidrag, hvorefter der træder den mekanik i kraft, som lovforslaget beskriver, mirakuløst fører

[Niels Helveg Petersen.]

til en pludselig stigning i arbejdsproduktiviteten, ganske vist efter arbejdsministerens opfattelse kun en lille. Det tror jeg ikke meget på, men det er altså ministeren, der har bragt dette ind i billedet. Jeg vil meget nødig have det stående, at jeg skulle være modstander af den form for produktivitetsstigning, som hr. Erik Andersen (Fr. borg amt) så udmærket beskrev, derfor ville jeg bare lige tage det af. Jeg synes ikke, at de betragtninger, hr. Erik Andersen (Fr. borg amt) fremførte, med rette kunne vendes polemisk imod det, jeg havde sagt.

Arbejdsministeren (Erling Dinesen): Hr. Simonsen siger, at værditilvæksten ligger i fonden. Hvad sker der? Der sker det, at man efter 7 år kan få udbetalt de bidrag, der er indbetalt, plus renter og udbytte og derudover naturligvis det, der er kommet ind gennem realiseret kapitalgevinst og andet. Det er da klart, at der er maskiner og andre ting, som lønmodtagerne ejer kollektivt, men det ændrer da ikke noget ved det forhold, at man får det udbytte af det, som jeg allerede tidligere har redegjort for.

Så vil jeg gerne sige til hr. Niels Helveg Petersen igen, at det er jo beregnet så temmelig tydeligt. Det forudsætter — og jeg mener, min forudsætning er rigtig — at der bliver tale om øgede investeringer, og man kan se, at der er et ganske bestemt forhold mellem øgede investeringsmuligheder og øget produktivitet. Efter min bedste overbevisning vil der blive tale om væsentligt øgede investeringer gennem den ekstra opsparing, der bliver tale om her. Blot den halve procent i øget produktivitet vil betyde, at denne ordning kan hvile i sig selv, ikke kommer til at koste nogen noget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup): Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til et udvalg på 21 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Fra medlem af folketinget *J.O.Krag* har jeg modtaget meddelelse om, at han som følge af deltagelse i møder i Stockholm og London ikke vil kunne give møde i tinget i mindst 7 dage, hvorfor han anmoder om orlov fra og med den 1. november samt om, at stedfortræderen må blive indkaldt.

Finansudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om statsgaranti for obligationslån optaget af Færøernes Realkreditinstitut. Eksemplarer vil blive omdelt.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Udvalget angående civilt beredskab:

Udtræder: Karl Max Rasmussen
Nyt medlem: Frode Jakobsen

Miljøudvalget:

Udtræder: Karl Max Rasmussen
Nyt medlem: Frode Jakobsen

Udenrigspolitisk nævn:

Udtræder: Karl Max Rasmussen
Nyt medlem: Frode Jakobsen

Udenrigsudvalget:

Udtræder: Karl Max Rasmussen
Nyt medlem: Frode Jakobsen

Erhvervsudvalget:

Udtræder: Arpe
Nyt medlem: Hans Kjær

Det politisk-økonomiske udvalg:

Udtræder: Arpe
Ny stedf.: Hans Kjær

Skatte- og afgiftsudvalget:

Udtræder: Arpe
Nyt medlem: Hans Kjær

Finansudvalget:

Udtræder: Niels Ravn
Nyt medlem: Hans Kjær

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 1. november, kl. 13 med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmedlem Henning Andersen.*
- 2) *Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmedlem Henning Andersen.*

[Første næstformand.]

- 3) *Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmedlem J. O. Krag.*
- 4) *Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmedlem J. O. Krag.*
- 5) *Indstilling fra udvalget til valgs prøvelse.*
- 6) *Tredje behandling af:*
 Forslag til lov om nedlæggelse af Københavns havnebane mellem Langebro og Slotsholmsgade.
- 7) *Anden (sidste) behandling af:*
 Forslag til folketingsbeslutning om beretninger angående Nordisk Råds 19. og 20. session 1971 og 1972 samt første samling af 21. session 1973.
- 8) *Forespørgsel til boligministeren af Guldberg m. fl.*
- 9) *Valg af 21 medlemmer til et udvalg angående:*
 Forslag til lov om lønmodtagernes medejendomsret,
 forslag til lov om afgift ved indløsning af fondsbeviser
 og
 forslag til lov om ændring af ligningsloven og selskabsskatteloven. (Ændringer som følge af loven om lønmodtagernes medejendomsret).

Mødet hævet kl. 17.07.

18. møde.

Torsdag den 1. november kl. 13.

Formanden: I skrivelse af gårs dato meddeler boligministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om leje. (Beboerdemokrati og bytteret m. v.) og forslag til lov om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene.

Skatte- og afgiftsudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om ændring af merværdiafgiftsloven. (Betalingsfrist for landbrug og fiskeri m. v. samt prisnedsættelse for mælk og mejeriprodukter). Eksemplarer er omdelt.

Skatte- og afgiftsudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om ændring af udskrivningsloven. Eksemplarer er omdelt.

Medlemmer af folketinget Thestrup, Juul-Madsen, Bo Kristensen, Ninn-Hansen, Ellen Strange Petersen, Stetter og Knud Østergaard har meddelt mig, at de ønsker at stille følgende forespørgsel til statsministeren, forsvarsministeren, justitsministeren og socialministeren:

„Hvornår og på hvilken måde agter regeringen at bringe til ophør private personers ulovlige besættelse af en række forsvarsmi-
 nisteriet tilhørende arealer og bygninger (omkring Bådsmadsstrædes kaserne) på Christianshavn — den såkaldte „Fristad Christiania“ — herunder:

1. *sikre* de pågældende bygninger mod ødelæggelse eller forringelse,

2. *sikre*, at Københavns kommunes krav vedrørende områdets renholdelse og sundhedsmæssige tilstand m. m. opfyldes,

3. *sikre*, at brandvæsenets krav til afværgelse af brandfare i det pågældende område opfyldes,

4. *sikre*, at området ikke bliver et tilholdssted for forbrydere,

5. *sikre*, at overtrædelser af den gældende lovgivning, der sker på dette område, forfølges på samme måde som i landet i øvrigt,

og